

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Katolická teologická fakulta

Katedra teologické etiky a spirituální teologie

Spirituální teologie

Ludmila Rybecká

**TEOLOGICKÁ POVAHA EVANGELIZACE
A JEJÍ VÝZNAM PRO DUCHOVNÍ ŽIVOT EVANGELIZÁTORA**

Bakalářská práce

Vedoucí práce: ThLic. Pavel Vojtěch Kohut, Th.D.

PRAHA 2008

Děkuji vedoucímu práce ThLic. Pavlu Vojtěchu Kohutovi, Th.D. za cenné rady a připomínky, jimiž mi při psaní práce pomáhal.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně a v seznamu literatury a pramenů uvedla veškeré informační zdroje, které jsem použila.

V Praze dne 27. 4. 2008

OBSAH

ÚVOD	5
1. TEOLOGICKÁ POVAHA EVANGELIZACE	7
1.1 Výklad pojmů a jejich vývoj	7
1.1.1 Jazykový základ	7
1.1.2 Přetvářející síla evangelia	8
1.1.3 Vývoj pojmů v dějinách	9
1.1.4 Evangelizace podle <i>Evangelii nuntiandi</i>	11
1.2 Tajemství Trojice	11
1.3 Otcův plán spásy	14
1.4 Poslání Syna	14
1.4.1 Syn – poslaný Otcem	14
1.4.2 Boží království	15
1.4.3 Spása	17
1.4.4 Velikonoční tajemství	18
1.5 Poslání Ducha	19
1.5.1 Duch v Ježíšově životě	19
1.5.2 Poslání Syna a Ducha	20
1.5.3 Letnice – Duch v životě prvotní církve	20
1.5.4 Duch vede ke svědectví	21
1.5.5 Působení Ducha v nevěřících	22
1.5.6 Duch je hlavní činitel i dovršení evangelizace	23
1.6 Poslání církve	24
1.6.1 Poslání církve ve vztahu k Trojici	24
1.6.2 Nezbytnost hlásat evangelium	25
1.6.3 Všichni pokřtění se mají podílet na poslání církve	26
1.6.4 Hlásání církve	26
1.6.5 Kristus středem hlásání	27
1.6.6 Církev působí tím, čím je	27
1.6.7 Pomoc Otce, Syna a Ducha	28
1.6.8 Věrohodnost hlásání	28
1.7 Maria	29
1.7.1 Otevřenost poslání	29
1.7.2 Magnificat	30

1.7.3 Maria pod křížem.....	31
1.7.4 Maria a Letnice	31
1.7.5 Maria Matka a vzor církve.....	31
1.7.6 Maria v životě evangelizátora.....	32
2. DUCHOVNÍ PROŽÍVÁNÍ EVANGELIZACE	33
2.1 Místo evangelizace v díle spásy.....	33
2.1.1 Dílo spásy	33
2.1.2 Proces spásy	33
2.1.3 Zprostředkování spásy	34
2.2 V tajemství Trojice	34
2.3 Podle vůle Otce	35
2.4 Ve spojení s Kristem.....	36
2.4.1 Ježíš evangelizuje	37
2.4.2 Ježíš je obsah a poselství	37
2.4.3 Ježíš je vzorem apoštola	37
2.4.4 Velikonoční tajemství v životě apoštola.....	38
2.5 Jako jeho učedníci.....	39
2.6 V poddajnosti Duchu	41
2.7 Apoštolát – zdroj života a svatosti (apoštolská spiritualita)	43
2.8 Láska – duše veškerého apoštolátu.....	46
2.9 Eucharistie.....	49
2.10 Ikona Trojice.....	51
ZÁVĚR	53
Seznam zkratk	56
Seznam použité literatury	57
Církevní dokumenty.....	57
Ostatní literatura.....	58
Anglická anotace.....	60

ÚVOD

Evangelizace se dnes stala často užívaným pojmem. Mnoho se mluví a píše o potřebě a naléhavosti evangelizovat, o nových obzorech evangelizace. Stále častěji se zařazuje do různých pastoračních projektů jako jedna z priorit. Hledají se metody, jak evangelizovat, aby to bylo účinné a odpovídající situaci dnešního světa. Popisuje se proces evangelizace, rozlišují se jeho jednotlivé etapy a konkrétní kroky v těchto etapách.

Při pohledu na mnohé z těchto úvah a promýšlení pastoračních projektů jsem měla dojem, že se dotýkají pouze části skutečnosti. Položila jsem si otázku, zda jde především o to, že objevíme a přesně popíšeme účinné způsoby předávání evangelia, a „samozřejmě“ poprosíme Pána, aby naší práci žehnal a pomáhal nám, nebo tímto přístupem opomíjíme něco podstatného, k čemu je třeba se vrátit? Domnívám se, že problém evangelizace nespočívá v nějakém konkrétním způsobu, jak ji dělat, ale především v tom, jak toto poslání jako evangelizátor prožívat. Pociťovala jsem nutnost podívat se na evangelizaci nejdříve jako na způsob bytí, teprve potom jako na činnost, kterou je třeba vykonat. Zároveň vnímám potřebu zjistit z čeho vlastně evangelizace vychází, jaké jsou její kořeny a zdroje, abych mohla lépe rozumět tomu, jak ji uskutečňovat. To je také důvod, proč jsem se rozhodla napsat práci na téma evangelizace.

V první kapitole se pokouším prozkoumat teologickou povahu evangelizace ve světle Písma, současných dokumentů magisteria a teologické reflexe. Jako základní literaturu používám Písmo, koncilní dokumenty (zvláště *Lumen gentium*, *Ad gentes* a *Apostolicam actuositatem*) a dokumenty papežů (*Evangelium nuntiandi* a *Redemptoris missio*). Další teologická literatura, kterou používám, většinou také z těchto dokumentů vychází a na ně odkazuje. Materiál na toto téma je velmi bohatý a v rámci bakalářské práce není možné ho zpracovat vyčerpávajícím způsobem. Proto jsem zvolila jako ústřední osu tajemství Trojice a v jeho rámci popisují základní myšlenky. Nejde mi však o to k těmto myšlenkám přidávat, mým cílem je spíše zmapovat, co bylo na toto téma již řečeno a napsáno. Kapitulu začínám vymezením pojmů evangelizace, apoštolát, misie. Zabývám se tím, jak se tyto pojmy vyvíjely, co mají společného, a v jakých významech je lze chápat. Vzhledem ke skutečnosti, že se tyto pojmy často nerozlišují, používám je v této práci jako synonyma.

Ve druhé kapitole se pokouším o aplikaci výsledků zkoumání teologické povahy evangelizace na duchovní život evangelizátora. Věnuji se tedy otázce, jak by měl evangelizátor žít, jak by mohla vypadat jeho spiritualita. Jako podklad mi opět slouží Písmo, církevní dokumenty a práce spirituálních i jiných teologů. Východiskem zde opět je

tajemství Trojice, protože se chci zabývat tím, jaké místo v tomto tajemství evangelizátor zaujímá.

V závěru shrnuji základní myšlenky vztahující se k tomuto tématu a jejich důsledky pro praktický život.

1. TEOLOGICKÁ POVAHA EVANGELIZACE

Pod pojmem evangelizace je možné si představit mnoho různých věcí. Proto dříve než se budeme zabývat její teologickou povahou, pokusíme se o vymezení pojmu, podíváme se, v jakých významových odstínech může být slovo evangelizace užíváno a jak se chápání tohoto výrazu vyvíjelo. Hlubší porozumění významu slova nám může pomoci porozumět dalším souvislostem a vést nás k pochopení jeho teologické povahy.

1.1 Výklad pojmů a jejich vývoj

Pojem evangelizace bývá často nahrazován nebo doplňován dalšími výrazy, zvláště pojmy apoštolát a misie, proto bude užitečné podívat se na význam všech tří slov, případně na rozdíly mezi nimi.

1.1.1 Jazykový základ

Pro pochopení významu těchto pojmů vyjdeme z jazykového rozboru. Slovo evangelizace je podstatné jméno odvozené z řeckého slovesa *euangelizein*, které ve své složené formě vyjadřuje ohlášení dobré zprávy, zvěstování radostného poselství. Také slovo apoštolát pochází z řečtiny a jde o odvozeninu z původního slovesa *apostellein*. Toto slovo odpovídá latinskému *mittere* (česky poslat), ale v řečtině má specifický tón souvislosti s oficiální autoritou toho, kdo posílá. Pojem misie vychází ze zmíněného latinského *mittere*. Když zkusíme na lingvistickém základě porovnat významové odstíny pojmů evangelizace, apoštolát a misie, můžeme dojít k následujícím základním charakteristikám. Zatímco *apostellein*, zdá se, podtrhuje skutečnost poslání, ve kterém je posel vyslán jménem posílajícího, *euangelizein* se jeví celé soustředěné na obsah poselství, které se má ohlásit, tj. na jeho charakter „dobré zprávy“. Jinými slovy: v prvním případě je kladen zvláštní důraz na vlastní dynamiku činnosti probíhající mezi zúčastněnými osobami (posílající a poslaný), v druhém případě především na svěřený úkol, na druh zprávy, která se má oznámit.¹ Zatímco pojmy apoštolát a misie vyjadřují poslání jako takové, evangelizace podtrhuje cíl poslání: hlásat evangelium celému světu.² Zde můžeme vidět důležitou věc – důraz se neklade na osobu apoštola, misionáře, evangelizátora, ale v prvním případě na skutečnost, že je poslaný, a na osobu posílajícího a v druhém případě na obsah a cíl poslání.

¹ Srov. NUNNENMACHER Eugen: Evangelizzazione, in: PONTIFICIA UNIVERSITA URBANIANA: Dizionario di missiologia, Bologna: EDB, 1993, 245-252, 245-246.

² Srov. BUHLMANN Walbert: Apoštolát, in: FIORES Stefano De, GOFFI Tullo (ed.): Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 27-35, 28.

Pro doplnění se můžeme podívat do slovníku, jak jsou tato slova a jejich odvozeniny překládána:

- ευαγγελιζειν – přinášet dobrou zprávu, zvěstovat radostné poselství; někdy v obecném smyslu, ale většinou jde o zvěstování Božího spasitelného jednání, čili o zvěstování evangelia (SZ např. Iz 60,6;61,1 aj.).

- το ευαγγελιον – dobrá zpráva, radostné poselství. I v mimobiblické helénistické řečtině je tento význam doložen v sakrálním užití; zejména v kultu panovníků, např. o zrození císaře Augusta. V NZ se tento výraz stal ustáleným termínem pro zvěst o blízkosti a příchodu království Božího v Ježíši Kristu, tedy evangelium.

- αποστελλειν – posílat, vysílat.

- ο αποστολος – v NZ někdy obecně: posel, např. i pověřený zástupce sboru; častěji: posel Boží; daleko nejčastěji: apoštol, tj. zvláště pověřený svědek Ježíše Krista, zejména jeho vzkříšení.³

1.1.2 Přetvářející síla evangelia

Běžný překlad slova evangelium jako „dobrá zpráva“ lze ještě prohloubit o následující rozměr: „Evangelisté označují Ježíšovo zvěstování jako ‘evangelium’ – co to vlastně je? Nedávno to bylo přeloženo jako ‘dobrá zpráva’; to zní pěkně, ale ani zdaleka to nedosahuje rozměru, který je míněn slovem ‘evangelium’. Toto slovo patří do slovníku římských císařů, kteří se považovali za pány a zachránce světa, za spasitele. Poselství, jež vycházela od císařů, se nazývala ‘evangelia’, ať už jejich obsah byl či nebyl radostný a příjemný. Co pochází od císaře, to je záchranné poselství, nikoli pouhá zpráva, ale proměňování světa k lepšímu – tak to bylo míněno. Jestliže se tohoto slova ujímají evangelisté a mění je v pojem, který jejich spisy definuje jako druh, chtějí říci: co si neprávem nárokují císařové, vydávající se za bohy, to se děje tady: plnomocné poselství, jež není pouhá řeč, nýbrž skutečnost. V pojmech dnešní jazykovědy by se řeklo: evangelium není řeč pouze informativní, je performativní – není to jen sdělení, ale i akce působící síla, která vstupuje do světa a přitom uzdravuje a proměňuje. Marek mluví o ‘Božím evangeliu’ - nejsou to císařové, kdo může zachraňovat svět, nýbrž Bůh. A tady se zjevuje Boží slovo, které je slovem-činem; tady se skutečně děje to, co císařové tvrdí, aniž by tomu dokázali dostát. Neboť tady aktivně zasahuje skutečný Pán světa – živý Bůh.“⁴

³ Srov. SOUČEK Josef Bohumil: Řecko-český slovník k Novému zákonu, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1973.

⁴ RATZINGER Joseph: Ježíš Nazaretský, Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2007, 45–46.

Tomuto pohledu odpovídá i pojetí evangelizace v encyklice *Evangelii nuntiandi*: „Evangelizovat znamená pro církve přinášet radostnou zvěst všem společenským vrstvám a třídám a jejím vlivem zevnitř přetvářet lidi samotné, vytvářet z nich nové lidstvo. 'Hle – všecko tvořím nové' (Zj 21, 5; srov. 2 K 5, 17; Ga 6, 15). Ale nové lidstvo není možné bez nových lidí, obnovených křtem (srov. Ř 6, 4) a životem podle evangelia (srov. Ef 4,23–24; Ko 3,9–10). Účelem evangelizace je právě dosáhnout této vnitřní proměny“ (EN 18). A dále: „církve evangelizuje, když působením pouhé božské síly poselství, které hlásá, přeměňuje osobní i kolektivní vědomí lidí, činnost, které se věnují, i jejich vlastní život a prostředí“ (EN 18). Proměna je působena silou poselství, tím se toto poselství liší od každého jiného poselství. Síla je odvozena od obsahu poselství ne od osoby evangelizátora nebo od církve. Církvi má jít o to: „aby silou evangelia přetvářela měřítko, podle nichž lidé soudí, stupnici hodnot, jejich zájmy, způsob myšlení, prameny, z nichž lidé čerpají své podněty a vzory, pokud snad jsou v rozporu s Božím slovem a plánem spásy“ (EN 19). Tedy je to obsah poselství, „dobrá zpráva“, která přetváří svět i každého jednotlivého člověka.

1.1.3 Vývoj pojmů v dějinách

Podívejme se, jak to vlastně bylo s užíváním pojmu evangelizace v církvi. Už ve starověku církve mluví často o evangelizování nebo kázání evangelia. Ve středověku se přidávají další výrazy jako např. evangelní hlásání, šíření evangelia atd. Příjemci hlásání byli kromě pohanů a nevěřících (především muslimů) také heretici a schismatici. Postupně se přecházelo od obecného užívání k významu stále více výslovně misionářskému. V 19. století se slovo evangelizace objevuje jako moderní termín v protestantském anglofonním prostředí. Ve 20. století dochází k velkému rozvoji užívání tohoto pojmu také v katolické teologii (můžeme ho najít v dokumentech Druhého vatikánského koncilu a zvláště pak během biskupské synody v roce 1974 a v dokumentu *Evangelii nuntiandi* z 8. 12. 1975). Stal se současnou mluvou církevního magisteria a částečně nahradil pojem apoštolát, který se už nějaký čas užíval. Ve velké části katolického světa se v současnosti chápe užívání pojmu apoštolát spíše jako tradiční, zatímco slovo evangelizace budí dojem něčeho moderního.⁵

Při pohledu do oficiálních dokumentů církve vidíme velmi širokou nabídku možností. To svědčí o bohatství reflexe nad tímto tématem. Dekret *Ad Gentes* (1965) používá oba termíny (apoštolát a evangelizace) mnohokrát a vždy ve spojení s převažujícím pojmem misie. Apoštolát a evangelizace v tomto kontextu se obvykle

⁵ Srov. NUNNENMACHER: op. cit., 247.

objevují ještě ve svém klasickém významu. Dekret říká: „Vlastním cílem misijní činnosti je evangelizace a zasazení církve do půdy v národech nebo skupinách, kde ještě nezapustila kořeny“ (AG 6). Tím už naznačuje neoddělitelnost evangelizace a misíí. Dekret o laicích *Apostolicam Actuositatem* (1965) dává přednost širokému pojmu apoštolát, který zahrnuje i typické aspekty evangelizačně-misionářské. S apoštolskou exhortací *Evangelii Nuntiandi* (1975) se projevuje další misijní a eklesiologický vývoj a vede k pojetí evangelizace s globálními horizonty. Rozšiřuje a naplňuje obsah pojmu bohatými významovými odstíny a vidí v něm množství doplňujících se základních charakteristik, které umožňují objevit v evangelizaci „vlastní poslání církve“. „Církev existuje právě proto, aby hlásala evangelium“ (EN 14). To odpovídá vyjádření koncilu, že „církev je svou povahou misionářská“ (AG 2). Zde je evidentní paralela mezi misíí a evangelizací. Encyklika *Redemptoris missio* (1990), která představuje současné shrnutí této látky, přináší velmi vyvážený misiologický pohled, na jedné straně oceňuje prvky dosažené v minulosti, na druhé straně vybízí k otevřenosti budoucnosti, např. myšlenkou tzv. „nové evangelizace“. Mluví o „jedné a též misii se stejným původem a stejným cílem; v jejím rámci jsou však různé úlohy a různá činnost“ (RM 31). Rozděluje činnosti na vlastní misie *ad gentes*, pastorační a novou evangelizaci, ale zároveň zdůrazňuje, že rozdíly v rámci jedné misie církve nevyplývají z její podstaty nebo z jejího poslání, ale z různých okolností, ve kterých se rozvíjí, a že nejde mezi těmito činnostmi vymezit přesné hranice (srov. RM 33–34). Chápání pojmu evangelizace se tedy posunulo od úzkého a přesně ohraničeného významu k širšímu pojetí. Nové pojetí má silný teologický základ a evangelizace je chápána jako vlastní povaha církve. Tento krok byl učiněn v exhortaci *Evangelii nuntiandi* a později dále rozpracován v *Redemptoris missio* na základech připravených koncilem. Podobně se vyvíjelo a rozšířilo také chápání pojmů apoštolát a misie.⁶

V celkovém pohledu není těžké vidět blízkost pojmů evangelizace, apoštolát, misie. Zůstávají samozřejmě rozdíly druhotného významu, avšak základní jednota v chápání podstaty činnosti a samotné povahy církve nemůže být vážně popírána. Všechny totiž, jak uvidíme později, vychází ze vztahu k Trojici. Společné mají také to, že mohou být všechny chápány jak ve svém komplexním významu, tak stále ještě zůstává úzké specifické chápání těchto pojmů. Z tohoto pohledu mohou být mezi nimi rozdíly. Proto je důležité ujasňovat si, co pod jednotlivými pojmy myslíme, zda je chápeme v širším, nebo užším významu.⁷

⁶ Srov. tamtéž, 247–248.

⁷ Srov. tamtéž, 249.

Ani dnes není jednota v užívání těchto pojmů. Slova apoštolát, evangelizace, misie se někdy používají jako synonyma, někdy nabývají různých odstínů. Uvedme alespoň dva příklady. Protestantský misiolog David Jacobus Bosch považuje pojem misie za širší než pojem evangelizace. Podle jeho chápání je evangelizace částí, i když podstatnou, misijní činnosti církve. Podle katolického misiologa Juana Esquerdy Bifeta jsou misie a evangelizace pojmy, které se vzájemně doplňují. Misie je akt poslání, mandát. Evangelizace je uskutečňování misie. Apoštolové jsou posláni ohlašovat evangelium (evangelizace). Apoštolát potom znamená být poslán hlásat, zpřítomňovat a zprostředkovat evangelium a spásu v Kristu.⁸

1.1.4 Evangelizace podle *Evangelii nuntiandi*

Na nesnadnost nějak jednoduše definovat pojem evangelizace ukazuje také Pavel VI. ve své encyklice *Evangelii nuntiandi*: „Žádná dílčí a neúplná definice však nemůže v sobě zahrnout tak bohatou, složitou a dynamickou skutečnost, jako je evangelizace, aniž by se vystavovala nebezpečí, že pojem evangelizace ochudí či dokonce zkreslí“ (EN 17). Podle *Evangelii nuntiandi* evangelizace znamená přinášet radostnou zvěst o spáse všem lidem, lidi vnitřně přetvářet a utvářet z nich nové lidstvo, aby mohli mít účast na spáse. Evangelizace je komplexní činnost, která je provázená svědectvím života a jejíž součástí je hlásání Slova, katecheze, liturgie a svátosti, vnitřní obnova, osvobození a povznesení člověka (srov. EN 17, 18, 24, 30, 31). Tento výčet není úplný a zůstává otevřený dalšímu doplnění.

1.2 Tajemství Trojice

Pro další úvahy vyjdeme z pohledu na evangelizaci jako na poslání hlásat evangelium. Můžeme se ptát: O jaké poslání jde? Kdo, koho a kam posílá? Zde se dostáváme k samému zdroji evangelizace – k tajemství Trojice. Trojice je zjevením společenství lásky. Bůh je láska tří osob, které se úplně dávají jedna druhé, přitom se v sobě nerozplývají, ale každá zůstává osobou. Otec dává sebe a všechno Synovi, Otec a Syn dávají sebe a všechno Duchu svatému. Duch svatý dává sebe a všechno Otcovi a Synovi. Je tam neustálé dávání a přijímání, vycházení ze sebe k druhému. Trojice je zjevením osoby jako místa vztahů. Být osobou v Trojici znamená být ve vztahu k ostatním osobám. Každá osoba v Trojici je osobou proto, že je ve vztahu k ostatním osobám. Navenek se vztahy v Trojici projevují jako poslání. Otec posílá Syna do světa, aby svět

⁸ Srov. BUČKO Ladislav: Na cestě k osloboděniu. Základy misiologie, Nitra: Spoločnosť Božieho Slova, 2003, 20–21.

spasil. Syn plní své poslání a vrací se k Otci. Otec a Syn posílají Ducha, aby v poslání pokračoval. Církev se svým posláním podílí na tomto poslání Syna a Ducha. Trojice je zjevením a pramenem misie, která je Božím spasitelným dílem vůči stvoření.⁹ Koncil k tomu říká: „Putující církev je svou podstatou misionářská, protože odvozuje svůj původ z poslání Syna a z poslání Ducha svatého podle plánu Boha Otce“ (AG 2).

„Trojiční základ zahrnuje nejen božské poslání ad extra, ale a to především, samotnou Trojici jako společenství božských Osob (imanentní Trojice). Právě takto chápaná Trojice je základem a prvotní příčinou misie církve. V tomto smyslu by se mohlo říci, že mezi existencí církve a její misijní povahou na jedné straně, a Nejsvětější Trojicí na straně druhé existuje ontologická souvislost. Jinými slovy misijní povaha církve ontologicky závisí na Nejsvětější Trojici.“¹⁰ „Poslání církve ve své vnitřní povaze i ve své podstatě pochází od Nejsvětější Trojice a má misijní strukturu. Tato struktura byla vyjádřena v konstituci *Lumen gentium*: ‘Tak se celá církev ukazuje jako lid sjednocený působením jednoty Otce i Syna i Ducha svatého’ (čl. 4).“¹¹ Východní křesťané tento pohled na církev vyjadřují tím, že nazývají církev „ikonou Nejsvětější Trojice“.

Proč je tak důležité zdůrazňovat trojiční základ poslání církve? Bez toho bychom nemohli pochopit podstatu tohoto poslání. „Jedině vycházejíce ze spásonosné Trojice, a konkrétněji z poslání Krista a Ducha svatého, můžeme poznat pravou podstatu tohoto samotného poslání, a následně i poslání církve. Vždyť, když Ježíš plní své poslání a když je později svěruje apoštolům, stále se odvolává na toho, který ho poslal, přičemž jasně poukazuje i na důvod tohoto poslání.“¹² To můžeme vidět zvláště v Janově evangeliu: „Kdo věří ve mne, ne ve mne věří, ale v toho, který mě poslal. A kdo vidí mne, vidí toho, který mě poslal“ (J 12,44–45). „Neboť jsem nemluvil sám ze sebe, ale Otec, který mě poslal, přikázal mi, jak mám mluvit a co říci. A vím, že jeho přikázání je věčný život. Co tedy mluvím, mluvím tak, jak mi pověděl Otec“ (J 12,49–50). Podobně ukazuje Janovo evangelium na poslání Ducha: „Až přijde Přímluvce, kterého vám pošlu od Otce, Duch pravdy, jenž od Otce vychází, ten o mně vydá svědectví“ (J 15,26). „Jakmile však přijde on, Duch pravdy, uvede vás do veškeré pravdy, neboť nebude mluvit sám ze sebe, ale bude mluvit, co uslyší. A oznámí vám, co má přijít. On mě oslaví, neboť vám bude zvěstovat, co

⁹ Srov. BUČKO: op. cit., 98.

¹⁰ WOLANIN Adam: Trojičný základ misií, in: KAROTEMPREL Sebastian (a kol.): Nasledovanie Krista v misiách. Príručka misiologie, Bratislava: Pápežské misijné diela, 2000, 25–33, 26.

¹¹ Tamtéž, 27.

¹² Tamtéž, 29.

přijme ode mne. Všecko, co má Otec, jest mé. Proto jsem řekl, že vám bude zvěstovat, co přijme ode mne“ (J 16,13–15).

Adam Wolanin upozorňuje na intuici, kterou měl v této věci svatý Ignác z Loyoly. V Duchovních cvičeních, při rozjímání o tajemství vtělení, navrhuje rozjímat o třech božských osobách, které hleděly na svět, plný lidí, a rozhodly se, že druhá božská osoba se stane člověkem, aby spasila lidské pokolení (čl. 102). Podobně navrhuje poslouchat, co říkají tři božské osoby, totiž: „Zachraňme lidské pokolení!“ (čl. 107).¹³

Nejsvětější Trojice je nejen zdrojem (výchozím bodem) existence a misijního charakteru církve, ale je také jejím naplněním (konečným cílem). Bůh Otec nás posláním Syna a Ducha zve k účasti na své životě a na své slávě. Zde se dostáváme k eschatologickému charakteru poslání církve.¹⁴ Koncil to vyjadřuje následovně: „A tak církev zároveň prosí i pracuje, aby se celý svět ve své plnosti přetvořil v Boží lid, Kristovo tělo, chrám Ducha svatého, a aby Stvořiteli vesmíru a Otci byla v Kristu, který je hlava všech, vzdávána všechna čest a sláva“ (LG 17). Toto posláním nás má přivést ke společenství s Trojicí. Jan Pavel II. o tom mluví v encyklice *Redemptoris misio* v souvislosti se křtem: „Křest nás skutečně rodí k novému životu jako Boží děti. Spojuje nás s Ježíšem Kristem a pomazává nás v Duchu svatém. Křest není pouze zpečetěním obrácení, jako pouhé vnější znamení, ukazující a potvrzující toto obrácení; mnohem víc je svátostí, která označuje toto znovuzrození v Duchu a působí reálný a nerozlučný svazek s Trojicí a z pokřtěných tvoří údy Krista a jeho církve“ (RM 47). A svatý Pavel k tomu říká: „Když se však naplnil stanovený čas, poslal Bůh svého Syna, narozeného z ženy, podrobeného zákonu, aby vykoupil ty, kteří jsou zákonu podrobeni, tak abychom byli přijati za syny. Protože jste synové, poslal Bůh do našich srdcí Ducha svého Syna, Ducha volajícího *Abba*, Otče. A tak už nejsi otrok, nýbrž syn, a když syn, tak z moci Boží i dědic“ (Ga 4,4–7).

Když Ježíš říká: „Jako ty jsi mne poslal do světa, tak i já jsem je poslal do světa“ (J 17,18), chce tím ukázat, že trojiční povaha božských posláním způsobuje, že i posláním, které on svěřuje církvi má trojiční pečeť.¹⁵ „Trojiční misie nám zjevuje, že tak jako jsou vztahy uvnitř Trojice jedinečné, i náš vztah k Bohu je jedinečný. Nemáme jednoduše jen jeden vztah s Bohem, ale máme s ním trojiční vztah. Působením Ducha svatého jsme spoluúčastní na synovství Ježíše Krista a stáváme se syny a dcerami Otce, jehož plán

¹³ Tamtéž, 30.

¹⁴ Srov. tamtéž, 30–31.

¹⁵ Srov. tamtéž, 30.

přivést všechny na nebi i na zemi do svého sjednoceného společenství (srov. Ef 1,10) se zjevuje a začíná skrze Syna a je přivedený k završení v Duchu svatém.¹⁶

Souhrnem můžeme říci: „V základech misijní povahy církve, u kořenů její vlastní existence je Bůh, který se zjevil a dal lidem jako Otec, Syn a Duch svatý, tj. Nejsvětější Trojice.“¹⁷ V následující části se podíváme podrobněji na poslání jednotlivých osob.

1.3 Otcův plán spásy

Ježíš ukazuje, že ten, kdo posílá je Otec. Mluví o něm jako o tom, z koho vše vychází a ke komu všechno směřuje. Když mluví o svém poslání, říká: „Bůh tak miloval svět, že dal svého jediného Syna, aby žádný, kdo v něho věří, nezahynul, ale měl život věčný. Vždyť Bůh neposlal svého Syna na svět, aby svět soudil, ale aby skrze něj byl svět spasen“ (J 3,16–17). Na začátku tedy stojí Otcův plán spásy. „On je počátek bez počátku, z něhož se rodí Syn a skrze Syna vychází Duch svatý. Ve své nesmírné a milosrdné dobrotivosti nás svobodně tvoří a dokonce milostivě volá k tomu, abychom s ním měli společenství v životě i ve slávě“ (AG 2).

„Bůh chce, aby všichni lidé došli spásy a poznali pravdu“ (1 Tm 2,4). Ježíš nám zjevuje pravdu o Bohu: „Bůh je láska“ (1 J 4,8) a také to, jak se tato láska projevuje: „V tom se ukázala Boží láska k nám, že Bůh poslal na svět svého jediného Syna, abychom skrze něho měli život“ (1 J 4,9).

1.4 Poslání Syna

Láska Boha Otce se tedy projevila tím, že poslal na svět svého Syna. Můžeme říci, že Synovo poslání vychází z Otcovy lásky a jeho touhy po spáse světa. Budeme se nyní věnovat blíže Synovu poslání a snažit se objevit jeho základní charakteristiky. Podíváme se na způsob, kterým své poslání naplňuje, na obsah jeho hlásání, na to, co ve svém hlásání přináší a jakou odpověď vyžaduje od svých posluchačů. A budeme se zabývat také vrcholem jeho poslání, tedy velikonočním tajemstvím.

1.4.1 Syn – poslaný Otcem

Už jméno Syna vyjadřuje jeho poslání. Anděl Gabriel ho při zvěstování nazývá Ježíš (srov. L 1,31), to v hebrejštině znamená „Bůh zachraňuje“ (srov. KKC 430). A Josefovi je Ježíšovo jméno zdůvodněno slovy: „Neboť on spasí svůj lid z jeho hříchů“ (Mt 1,21). To je jeho jméno, definice jeho identity, smyslu života, který se kryje s jeho

¹⁶ BUČKO: op. cit., 99.

¹⁷ WOLANIN: op. cit., 25.

posláním. Otec posílá Syna, aby spasil svět. Syn přijal Otcovo poslání a přišel na svět. Zřekl se sám sebe a stal se služebníkem (srov. Fp 2,7), stal se chudým, abychom my mohli zbohatnout (srov. 2 K 8,9), přišel sloužit a dát svůj život jako výkupné za mnohé (srov. Mk 10,45), přišel zvěstovat Boží království (srov. L 4,43), přišel hledat a zachránit, co zahynulo (srov. L 19,10). Koncil to vyjadřuje následovně: „Přišel tedy Syn, poslaný od Otce, který si nás v něm před stvořením světa vyvolil a předem určil k přijetí za své děti, protože si předsevzal v něm všechno obnovit (srov. Ef 1,4–5.10). Aby tedy Kristus splnil Otcovu vůli, uvedl v život nebeské království na zemi, zjevil nám jeho tajemství a svou poslušností uskutečnil vykoupení“ (LG 3).

Evangelista Marek po zprávě o křtu a pokušení na poušti popisuje zahájení Ježíšovy veřejné činnosti: „Když byl Jan uvězněn, přišel Ježíš do Galileje a kázal Boží evangelium: ‘Naplnil se čas a přiblížilo se království Boží. Čiňte pokání a věřte evangeliu’“ (Mk 1,15). Ježíš hlásá evangelium tak, že mluví o blízkosti Božího království. Boží království a spása jsou podle *Evangelii nuntiandi* klíčovými pojmy Kristova radostného poselství (srov. EN 10). Odpovědí na jeho hlásání má být obrácení a víra: „Především ale každý získává Boží království a spásu tím, že se vnitřně zcela změnil. Takovou proměnu evangelium nazývá *metanoia*, což znamená zásadní obrácení, hlubokou změnu v mysli a v srdci (srov. Mt 4,17)“ (EN 10).

1.4.2 Boží království

V centru Ježíšova hlásání je tedy zvěst o blízkosti Božího království. Můžeme to vidět i z četnosti užívání tohoto pojmu. Sousloví „království Boží“ se v Novém zákoně vyskytuje sto dvaadvacetkrát; z toho je devadesát devět míst v synoptických evangeliích, z nich pak devadesát případů tvoří Ježíšovy promluvy.¹⁸ Boží království je natolik důležité, že všechno ostatní se stává pouhým zbytkem, všechno ostatní bude přidáno (srov. Mt 6,33).

Co tím však Ježíš chce říci, když mluví o Božím království? Papež Benedikt XVI. k tomu říká: „Ježíš tím, že mluví o Božím království, zvěstuje prostě Boha, Boha jako živého Boha, který je s to konkrétně jednat ve světě a v dějinách a který právě teď jedná. Říká nám: Bůh je. A: Bůh je skutečně Bohem, tj. drží v rukou nitky světa. V tomto smyslu je Ježíšovo poselství velice prosté, veskrze teocentrické. Tím novým a zcela specifickým na jeho poselství je, že nám říká: Bůh jedná teď – toto je hodina, kdy se Bůh dosud nevídaným způsobem ukazuje v dějinách jako jejich Pán, jako živý Bůh. Potud je překlad

¹⁸ Srov. RATZINGER: Ježíš Nazaretský, 46.

‘království Boží’ nedostatečný, lepší by bylo mluvit o Božím panování nebo bytí Boha Pánem.¹⁹

Blížkost Božího království spočívá v Ježíšově přítomnosti: „Skrze jeho přítomnost a působení vstoupil Bůh zcela nově teď a tady do dějin. Proto se Boží království přiblížilo (Mk 1,15); proto je teď jedinečným způsobem čas obrácení a pokání, jakož i čas radosti, poněvadž v Ježíši se k nám obrací a přibližuje Bůh. V něm je Bůh jednajícím a panujícím – panuje Božím způsobem, to znamená bez světské moci, panuje skrze lásku jdoucí ‘až do krajnosti’ (J 13,1), až na kříž.“²⁰ Právě kříž, Ježíšovo obětování vlastního života na odpuštění hříchů, bude největším důkazem této lásky (srov. KKC 545).

Ježíš ve svém hlásání zjevuje, kdo je Bůh a nazývá ho důvěrně Otcem (srov. Mk 14,36). Prostřednictvím vyprávění podobenství ukazuje, že Bůh se otvírá zcela bídě a utrpení každého člověka: je milujícím Otcem, je plný soucitu, odpouští a poskytuje zdarma milost, o niž prosíme (srov. L 15,3–32; Mt 20,1–16). Bůh, který je láska (srov. 1 J 4,8.16), zve každého člověka k obrácení, k tomu, aby uvěřil v jeho milosrdnou lásku. Království poroste v té míře, nakolik se člověk naučí ve vnitřní modlitbě důvěřovat Bohu a obracet se k němu jako k Otci (srov. L 11,2; Mt 23,9) a zároveň bude usilovat o to, aby plnil Boží vůli (srov. RM 13). Kristus neúnavně hlásá slovo, kterému se nic nevyrovná. Jeho slova odhalují Boží tajemství a mění srdce člověka a jeho úděl (srov. EN 11).

Hlásání království působí na změnu vztahů mezi lidmi. Ježíš klade do středu zákona přikázání lásky (srov. Mt 22,34–40; L 10,25–28), učí lidi mít se navzájem rádi, odpouštět si a vzájemně si sloužit. Svým učedníkům dává nové přikázání: „Jak jsem já miloval vás, i vy se milujte navzájem“ (J 13,34). Jeho láska vyvrcholí v jeho oběti života za lidstvo (srov. J 15,13), která svědčí o Otcově lásce ke světu (srov. J 3,16). Proto je podstatnou vlastností jeho království společenství všech lidí navzájem a s Bohem (srov. RM 15).

Kristus své hlásání doprovází znameními, což k němu přitahuje lidi, „protože ho chtějí vidět, naslouchat mu a nechat se od něho proměnit. On sám mezi všemi znameními přikládá největší důležitost tomu, že chudí a nepatrní přijímají jeho zvěst, stávají se jeho učedníky a spojují se v jeho jménu ve velkou obec těch, kdo v něho uvěřili“ (EN 12).

Ale Boží království není jen hlásání, znamení, přikázání: „Především se však projevuje království přímo v osobě samého Krista, Syna Božího a Syna člověka, který přišel, ‘aby sloužil a dal svůj život jako výkupné za mnohé’ (Mk 10,45)“ (LG 5). Ježíš přišel spasit svět. Hlásá poselství o spáse a zároveň je i sám obsahem poselství. Skrze něho

¹⁹ Tamtéž, 51.

²⁰ Tamtéž, 54.

a v něm se tato spása uskutečňuje. Encyklika *Redemptoris misio* o tom hovoří takto: „Hlásání a budování Boží říše je náplní jeho poslání: ‘K tomu jsem byl poslán’ (L 4,43). Ale zde je ještě něco víc: Ježíš sám je onou ‘dobrou zvěstí’, jak zdůraznil již na začátku svého poslání ve své domovské synagoze, když vztahoval na sebe Izaiášova slova o Pomazaném, kterého poslal Duch Páně (srov. L 4,14–21). Poněvadž tedy Kristus je touto ‘dobrou zvěstí’, nevzniká žádný rozdíl mezi poselstvím a poslem, mezi slovem, jednáním a bytím. Jeho síla, příčina účinnosti jeho jednání, spočívá v plné identitě s poselstvím, které přináší: oznamuje ‘dobrou zvěst’ nejen tím, co říká a koná, ale i tím, čím je“ (RM 13). V Ježíši se setkávají zvěstovatel i zvěst. Není jiná radostná zvěst než zvěst o Ježíši Kristu. On je podstatou této zvěsti. Má od Otce pověření ke zvěstování a zároveň je i obsahem této zvěsti, kterou chce Otec zjevit světu. Jeho celý život, každá jeho část je zvěstováním Boha, zjevení Otce. V něm dochází k naplnění království: „Kristus království nejen oznámil, ale ve své osobě ho i zpřítomnil a v něm bylo naplněno“ (RM 18).

1.4.3 Spása

Za jádro radostné zvěsti považuje *Evangelii nuntiandi* spásu. „Jádrem a ohniskem radostné zvěsti, jak ji hlásal Kristus, je spása. Spása je velký Boží dar a neznamená jen osvobození ode všeho, co člověka trápí a utlačuje, nýbrž přináší především osvobození od hříchu a od zlého ducha. Přináší i radost z toho, že my známe Boha a on zná nás, že ho vidíme a necháme se jím vést. Toto vše začalo za Kristova života. S konečnou platností jsme sice tuto spásu získali jeho smrtí a zmrtvýchvstáním, musí se však s trpělivostí realizovat i v průběhu lidských dějin, aby se zcela naplnila až v den posledního Kristova příchodu“ (EN 9).

Kristus je jediný prostředník mezi Bohem a lidmi (srov. 1 Tm 2,5). „V nikom jiném není spásy“ (Sk 4,12), říká Petr představitelům židovského národa. Pro všechny platí: „Nikdo se sám sebou a vlastními silami neosvobozuje od hříchu a nepovznáší nad sebe, vůbec nikdo se nevymaňuje z vlastní slabosti nebo osamělosti nebo otroctví, ale všichni potřebují Krista jako vzor, učitele, osvoboditele, spasitele a dárce života“ (AG 8).

Spása se týká jak duchovní tak tělesné stránky člověka. Pro Ježíšovu činnost bylo typické dvojí: uzdravovat a odpouštět. Tělesné uzdravení je znamením pro uzdravení duše, osvobození od hříchu. Znamením toho, že už přišlo Boží království (srov. Mt 12,28), se stalo právě osvobození od zlého ducha, od vnějšího zla a viditelného projevu hříchu (srov. RM 14).

1.4.4 Velikonoční tajemství

Hlásání Božího království a spásy ústí do tajemství Velikonoc: „Příchod Božího království uskuteční Kristus především velkým tajemstvím Velikonoc: svou smrtí na kříži a svým zmrtvýchvstáním. ‘A já, až budu ze země vyvýšen, potáhnu všechny k sobě’ (J 12,32)“ (KKC 542). Jeho smrt a zmrtvýchvstání jsou krajní body, vrcholné momenty jeho vykupitelského poslání.²¹ Jeho poslání je zpečetěno samotným Otcem, který ho oslavil v den Velikonoc. To je Boží odpověď, která prohlašuje, že Ježíšova smrt je výkupná.²²

Ježíš ohlašuje příchod Božího království, a protože ve velikonočním tajemství smrti a vzkříšení se uskutečňuje definitivně toto království bez hranic a bez konce, stává se on sám předmětem hlásání církve.²³ Zmrtvýchvstání dává Kristovu poselství, jeho jednání a celému poslání univerzální význam. Bůh zvítězil Ježíšovým zmrtvýchvstáním nad smrtí a nastolil v něm s konečnou platností své království. Učedníci poznávají, že je v něm království přítomné. Káží o království a zároveň zvěstují, že Ježíš zemřel a vstal z mrtvých. Hlásání prvotní církve nalézá svůj střed v hlásání o Ježíši Kristu, s nímž je království Boží identické (srov. RM 16).

Učedníci právě především díky smrti a zmrtvýchvstání postupně došli k poznání, že Bůh se zjevil v Ježíši z Nazareta a že toto zjevení bylo pro spásu všech. „V Ježíšově spásonosném utrpení, smrti a zmrtvýchvstání zhlédli uskutečněné Boží království jako definitivní kralování Boha a jako Boží společenství bratří a sester. Jeho smrt byla vrcholným projevem podřízení se toho, co je lidské, Bohu a sebedarování se bližním. Jeho smrt a zmrtvýchvstání jsou Boží pečeti (srov. J 6,27) a všichni můžou vidět, přijmout nebo odmítnout Boží cestu spásy. V jeho smrti viděli, jak to, co je lidské, opouští opovázlivost soběstačnosti a domýšlivosti, aby se podřídilo Bohu a darovalo se bližnímu. Toto je pravá *metanoia*: obrácení se k Bohu a k bližnímu. V jeho zmrtvýchvstání viděli definitivně Boží vítězství nad hříchem a nad smrtí. Toto je skutečná jedinečnost události Ježíše Krista; a jako taková je univerzální a normativní pro všechny. Ježíš z Nazareta dává všem vrcholný a dokonalý příklad lidské podřízenosti Bohu a darování se bližnímu.“²⁴

²¹ Srov. SANNA Ignazio: Tajemství velikonoční, in: FIORES Stefano De, GOFFI Tullo (ed.): Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 994–1004, 994–995.

²² Srov. tamtéž, 996.

²³ Srov. NUNNENMACHER: op. cit., 246.

²⁴ KAROTEMPREL Sebastian: Kristologické a soteriologické základy misí, in: KAROTEMPREL Sebastian (a kol.): Nasledovanie Krista v misiách. Príručka misiológie, Bratislava: Pápežské misijné diela, 2000, 35–45, 36–37.

Spása není jen subjektivní, je objektivně jediná. Jejím vztažným bodem je Ježíšova smrt a zmrtvýchvstání. Víra v jedinečnost a univerzálnost spásy a její normativní charakter se zakládá na smrti a zmrtvýchvstání Ježíše Krista. Spása je hluboko a tajemně spojená s velikonoční zkušeností Ježíše Krista. Spása člověka je spásou velikonoční, kterou je možné dosáhnout podřízením se Bohu a darováním se bližnímu. V tomto spočívá postupné proměňování se k obrazu a podobě Ježíše Krista.²⁵

Velikonoční tajemství je jádrem hlásání církve: „Základem, středem a zároveň i vrcholem evangelizace a jejího úsilí zůstane vždy jasné vyznání, že v Ježíši Kristu, Božím Synu, který se stal člověkem, zemřel a vstal z mrtvých, se poskytuje každému člověku možnost spásy jako dar Boží milosti a dobrotivosti. Je to transcendentní a eschatologická spása, která má počátek v tomto časném životě, ale naplňuje se ve věčnosti“ (EN 27). A také: „Spása všech má svůj základ v události vykoupení, protože tajemství vykoupení se týká každého, Ježíš je tímto tajemstvím provždy spojen s každým“ (RM 4).

1.5 Poslání Ducha

Řekli jsme již, že evangelizace má trojiční základ, a viděli jsme Otce jako toho, kdo posílá, a Syna jako toho, kdo je poslán. Zcela logicky se nabízí otázka, jaké místo zde má třetí osoba Trojice, Duch svatý. Proto se budeme dále zabývat Duchem svatým, jeho posláním v Ježíšově životě a v životě církve, a také vztahem jeho poslání k poslání Syna.

1.5.1 Duch v Ježíšově životě

Ježíšovo poslání není myslitelné bez Ducha svatého. Skrze Ducha byl počat (srov. L 1,35), na počátku jeho veřejné činnosti na něj Duch sestoupil při křtu v Jordánu (srov. L 3,22) a vedl ho na poušť (srov. L 4,1), jako svůj program si vybírá úryvek z Izajáše: „Duch Hospodinův jest nade mnou; proto mne pomazal, abych přinesl chudým radostnou zvěst; abych vyhlásil zajatcům propuštění a slepým navrácení zraku, abych propustil zdeptané na svobodu, abych vyhlásil léto milosti Hospodinovy“ (L 4,18–19). Na kříži vrací Ducha Otcí (srov. L 23,46) a po svém zmrtvýchvstání ho slibuje apoštolům (srov. L 24,49).

Své zmrtvýchvstání Ježíš dovršuje sesláním Ducha svatého: „V den Letnic (po skončení sedmi velikonočních týdnů) se naplňuje Kristova Veliká noc sesláním Ducha svatého: ten se projeví, je dán a sdělen jako božská osoba: Kristus Pán ze své plnosti štědře vylévá Ducha (srov. Sk 2,33–36). V tento den je konečně plně zjevena Nejsvětější Trojice: Od toho dne je království, hlásané Kristem, otevřeno těm, kdo v něho věří: v pokoře těla

²⁵ Srov. tamtéž, 37–38.

a ve víře se již podílí na společenství Nejsvětější Trojice. Duch svatý svým příchodem, který nemá konce, uvádí svět do 'posledních časů', do doby církve, do již zděděného, ale ne ještě dovršeného království“ (KKC 731-732).

Boží království, které hlásal Ježíš je královstvím Ducha. Tam, kde se člověk otvírá Duchu Svatému, přichází Boží království. Jeho zárodkem je církev, která pokračuje v poslání Ježíše Krista. Sílu pro toto poslání dostala o Letnicích, když sestoupil Duch svatý. Událost Letnic takto završila vznik univerzální církve, která je misijní. Boží plán spásy se nekončí Kristovou smrtí a zmrtvýchvstáním. Darem Ducha Svatého se skrze církev spása nabízí všem národům.²⁶

1.5.2 Poslání Syna a Ducha

Můžeme se ptát: v jakém vzájemném vztahu jsou poslání Syna a Ducha? Katechismus říká: „Když Otec posílá své Slovo, posílá vždycky svůj Dech. Je to společné poslání, ve kterém se Syn a Duch svatý odlišují, ale jsou neoddělitelní. Objevuje se sice Kristus, viditelný obraz neviditelného Boha, ale je to Duch svatý, který ho zjevuje“ (KKC 689). A dále: „Ježíš je Kristus, 'pomazaný', protože jeho pomazáním je Duch, a všechno, co se děje od vtělení, pramení z této hojnosti pomazání (srov. J 3,34). A konečně, když je Kristus 'oslaven' (srov. J 7,39), může i on od Otce poslat Ducha těm, kdo v něho věří: předává jim svou slávu (srov. J 17,22), to je Ducha svatého, který ho oslavuje (srov. J 16,14). Společné poslání se bude od té doby rozvíjet v dětech osvojených Otcem v mystickém Těle jeho Syna: posláním Ducha osvojení bude sjednocovat je s Kristem a dát jim život v Kristu“ (KKC 690). Koncil říká, že Ježíš a Duch „oba společně všude a vždycky uskutečňují dílo spásy“ (AG 4). Že jde o jedno poslání Syna i Ducha ukazuje i list Galat'anům (4,4.6), kde je sloveso *exapostellein*, vyslat s posláním, použito jak pro Syna tak i pro Ducha Syna.²⁷

1.5.3 Letnice – Duch v životě prvotní církve

Poslání Ducha se zvláštním způsobem projevilo v den Letnic. „Po Ježíšově zmrtvýchvstání a nanebevstoupení měli apoštolové intenzivní zážitek, který je proměnil: Letnice. Příchod Ducha svatého činí z nich svědky a proroky (srov. Sk 1,8; 2,17-18), vlije do nich vyrovnanou odvahu, která je vede k tomu, aby se dělili s druhými o své zkušenosti s Ježíšem i o naději, kterou byli naplněni“ (RM 24).

²⁶ Srov. BUČKO: op. cit., 132.

²⁷ Srov. FEDERICI Tommaso: Pneumatologický základ misii, in: KAROTEMPREL Sebastian (a kol.): Nasledovanie Krista v misiách. Príručka misiologie, Bratislava: Pápežské misijné diela, 2000, 46-53, 48.

Duch svatý je hlavní osobou poslání církve (srov. RM 21) a celá spásná účinnost apoštolátu pochází od něho. Od počátku působí skrze apoštoly a spolu s nimi. Přebírá vedoucí úlohu, ať se jedná o výběr osob nebo misijní cesty. Dává podnět k misiím, které se rozšiřují z Jeruzaléma až na konec země (srov. RM 24). Když Petr pochybuje, má-li jít do Kornéliova domu, Duch mu dává příkaz „sejdi hned dolů a bez rozpaků s nimi jdi“ (Sk 10,20). Duch také vede křesťanské komunity: komunita v Antiochii shromážděná k bohoslužbě slyší Ducha, jak říká: „Oddělte mi Barnabáše a Saula k dílu, k němuž jsem je povolal“ (Sk 13,2). A oni posláni Duchem jdou do Seleukie a odtud na Kypr (srov. Sk 13,4). Duch působí při rozhodování o různých problémech týkajících se misie. Na sněmu v Jeruzalémě je rozhodnutí vnímáno jako pocházející od Ducha: „Toto jest rozhodnutí Ducha svatého i naše“ (Sk 15,28). Dokonce i výběr území (srov. Sk 16,6–7), kde hlásat radostnou zvěst se řídí Duchem.²⁸ „Pod vlivem Ducha otvírá se křesťanská víra se vši rozhodností ‘národům’ a svědectví o Kristu dostává se do nejdůležitějších center východního Středomoří, aby se odtud šířilo do Říma a na nejvzdálenější Západ. Duch je puď k tomu, aby šli stále dál, a to nejenom v geografickém slova smyslu, ale též v oblasti duchovní, a tak překonávali etnické a náboženské hranice ve prospěch skutečných univerzálních misií“ (RM 25).

1.5.4 Duch vede ke svědectví

Apoštolové dostali Ducha svatého, aby se stali svědky (srov. Sk 1,8), mají kázat a dosvědčovat (srov. Sk 10,42). Duch je uschopňuje vydávat upřímně o Ježíšovi svědectví (srov. RM 24). Petr, když zvěstuje pohanům Ježíše Krista, dodává „a my jsme svědky“ (Sk 10,39). Svědectví spočívá v předávání prožitě zkušenosti. A je to právě Duch Ježíšův, který nám dává prožít zkušenost Krista, abychom mohli Kristu vydávat svědectví. Svědectví je vydáváno téměř vždy před soudem, v tomto smyslu Ježíš apoštolům říkal: „...budou vás vodit před vládce a krále kvůli mně, abyste vydali svědectví jim i národům. A když vás obžalují, nedělejte si starosti, jak a co budete mluvit. Nejste to vy, kdo mluvíte, ale mluví ve vás Duch vašeho Otce“ (Mt 10,18–22). A skutečně, když jsou apoštolové přivedeni před veleradu, hlásají Ježíše a dodávají: „My jsme svědkové toho všeho a s námi Duch svatý“ (Sk 5,32). V tomto smyslu se Duch projevuje jako *Parakletos*, tj. *advocatus*, obhájce chudých u soudu, ten který přináší útěchu obviněným a zároveň odsuzuje nespravedlivé žalobce, usvědčuje svět z hříchu.²⁹

²⁸ Srov. LOPEZ-GAY Jesús: Spirito Santo, in: PONTIFICIA UNIVERSITA URBANIANA: Dizionario di missiologia, Bologna: EDB, 1993, 475–479, 476.

²⁹ Srov. tamtéž, 476–477.

„Duch svatý vnitřně obnovil apoštoly a udělil jim sílu k odvážnému a nebojácnému hlásání zvěsti: 'Kristus zemřel a vstal z mrtvých!' Zbaveni jakékoliv obavy začali mluvit otevřeně a odvážně (srov. Sk 2,29; 4,13; 4,29.31). Z ustrašených rybářů se tak stali odvážní hlasatelé evangelia. Dokonce i jejich nepřátelé nechápali, kde se v lidech tak 'neučených a prostých' (srov. Sk 4,13) bere taková odvaha a schopnost snášet s radostí protivenství, utrpení a pronásledování. Nic je nemohlo zastavit. Těm, kdo je chtěli umlčet, odpověděli: 'O tom, co jsme viděli a slyšeli, nemůžeme mlčet' (Sk 4,20). Tak se zrodila církev, která od tehdejších Letnic nepřestává vyzařovat radostnou zvěst 'až na sám konec země' (Sk 1,8).“³⁰

1.5.5 Působení Ducha v nevěřících

Cílem misie je obrácení člověka. K obrácení je třeba víry, která se rodí ze Slova; ne však ze slova pouze slyšeného, ale přijatého. Aby bylo Slovo přijato, je třeba otevřít mu srdce, umožnit Slovu proniknout do hloubky. Apoštol předkládá lidem vnější slovo, které zůstává ve smyslech, v intelektu; ještě to není slovo, které rodí víru. Pak přichází Duch a působí, že Slovo radostné zvěsti pronikne do nitra srdce. Duch v nitru působí přijetí Slova spásy. Obrácení tedy znamená: přijmout Ježíše ve víře a nechat se v něj přetvořit Duchem. Proč přisuzujeme Duchu tuto hlubokou vnitřní činnost? Je to proto, že Duch má hluboký vztah k srdci člověka, už pracuje a předem očekává apoštola v srdci nekřesťana, je to on, kdo vylévá lásku do našich srdcí (srov. Ř 5,5), je něžný přítel duší, ten, který v našich srdcích volá *Abba* (srov. Ga 4,6).³¹

Je to Duch svatý, kdo otvírá srdce nekřesťanů, aby přijali Ježíšovu radostnou zvěst a uvěřili tomu, jenž je cesta, pravda i život a který jediný může naplnit jejich nejhlubší duchovní touhy. Boží Duch totiž pracuje, aby všechny lidi dobré vůle přivedl do Božího království. Druhý vatikánský koncil v této souvislosti hovoří o „semenech Slova“, prostřednictvím kterých Duch probouzí srdce všech lidí a volá je ke Kristu (srov. AG 15).³²

„Duch dává člověku 'světlo a sílu, aby mohl odpovědět na své nejvyšší povolání', 'darem Ducha svatého člověk dospívá vírou k poznání a vnitřnímu přijetí tajemství Boží vůle', mimoto 'musíme být přesvědčeni, že Duch svatý všem dává možnost, aby se přičlenili k tomuto velikonočnímu tajemství způsobem, který zná Bůh'. Duch tedy stojí u vzniku existence a u otázky víry každého člověka, která vyvstává před ním nejen

³⁰ BENEDIKT XVI.: Poselství Svatého otce Benedikta XVI. k XXIII. světovému dni mládeže, (ze dne 20. července 2007), <http://tisk.cirkev.cz/res/data/014/001685.doc>, (27. 2. 2008), čl. 3.

³¹ Srov. LOPEZ–GAY: op. cit., 477.

³² Srov. BUČKO: op. cit., 133.

v určitých situacích, ale vyvěrá přímo z podstaty jeho bytí“ (RM 15; srov. GS 10, 15, 22, 41).

Svatý Pavel říká: „Nikdo nemůže říci: ‘Ježíš je Pán’, leč v Duchu svatém“ (1 K 12,3). Abychom se dostali do společenství s Ježíšem Kristem, musí se nás nejprve dotknout Duch svatý.³³

1.5.6 Duch je hlavní činitel i dovršení evangelizace

Výstižně shrnuje poslání Ducha encyklika *Evangelii nuntiandi*. V článku 75 připomíná, že evangelizace nebude nikdy možná bez Ducha svatého. Popisuje působení Ducha v prvotní církvi: Petr plný Ducha může mluvit k lidu o Božím Synu (srov. Sk 4,8); Pavel je naplněn Duchem svatým (srov. Sk 9,17) před svou apoštolskou službou; Štěpán je plný Ducha při výběru k jáhenské službě a později při mučednické smrti (srov. Sk 6,5.10; 7,55). Duch také sestupuje na ty, kdo poslouchají hlásání (srov. Sk 10,44).

A potom dodává: „Přispěním Ducha svatého církev roste (srov. Sk 9,31) a Duch svatý je i její duší, neboť on vysvětluje věřícím hluboký význam Kristova učení a jeho tajemství. On je to, dnes stejně jako v prvních dobách církve, kdo působí v každém hlasateli evangelia, který se od něho nechá ovládat a řídit; on mu vnuká slova, jež by mu sama od sebe nenapadla a současně též uschopňuje duši toho, kdo těmto slovům naslouchá, k přijetí radostné zvěsti a hlásaného Božího království. Různé evangelizační metody jsou jistě účelné, ale ani ty nejdokonalejší z nich by nedokázaly nahradit tajemné působení Ducha svatého. Ani ta nejdůkladnější příprava bez něho nic nesvede. Bez Ducha svatého nezapůsobí na lidského ducha ani ta nejpřesvědčivější dialektika. Bez něho se ukazují prázdná a bezcenná i ta nejpropracovanější sociologická a psychologická schémata“ (EN 75).

Duch je nejen hlavním činitelem, ale také dovršením evangelizace. On sám dává vznik novému stvoření a novému lidství, jež chce evangelizace vytvořit, a to jednotou v mnohosti, kterou evangelizace vyvolává v křesťanském společenství. Působením Ducha svatého evangelium proniká do srdce světa (srov. EN 75). O univerzalitě Letnic svědčí dar jazyků. Zatímco z hříchu pochází zmatení jazyků a rozptýlení národů, z daru Ducha svatého naopak pramení jednota. Toto univerzální sjednocení v Duchu znamená spásu pro všechny.³⁴

³³ Srov. tamtéž, 132.

³⁴ Srov. tamtéž, 132.

1.6 Poslání církve

Zabývali jsme se posláním Ducha a jeho působením v církvi i mimo ni. Tím se dostáváme k otázce poslání církve, které se budeme věnovat v následující části. Budeme se ptát, jaký je vztah poslání církve k poslání Syna a Ducha, co je posláním církve, z čeho toto posláním vychází a jakým způsobem by ho měla církev naplňovat.

1.6.1 Poslání církve ve vztahu k Trojici

Nejprve se podíváme v jaké vztahu je posláním církve k poslání Syna a Ducha: „Poslání církve se nepřidává k poslání Krista a Ducha svatého, ale je jeho svátostí: celým svým bytím a ve všech svých údech je poslána hlásat a dosvědčovat, zpřítomňovat a šířit tajemství společenství Nejsvětější Trojice“ (KKC 738). Koncil na začátku věroučné konstituce o církvi mluví o své touze „hlásáním evangelia všemu stvoření (srov. Mk 16,15) osvětit všechny lidi jasem Kristova světla, které září na tváři církve“ (LG 1). Katechismus k tomu dodává: „Církev nemá jiného světla, než je světlo Kristovo. Podle oblíbeného přirovnání církevních otců se podobá měsíci, který pouze odráží sluneční světlo“ (KKC 748).

Poslání církve je nutné chápat ve vztahu k celé Trojici: „Poslání Krista a Ducha svatého se naplňuje v církvi jako v Kristově těle a chrámu Ducha svatého. Toto společné posláním přidružuje nyní Kristovy následovníky k jeho společenství s Otcem v Duchu svatém“ (KKC 737). Církev je prostředkem pro pokračování Božího poslání ve světě, skrze ni Bůh neustále obnovuje a očišťuje celé stvoření a přivádí je k sobě. Zatímco Kristus zvítězil nad světem (srov. J 16,33), církev žije dosud ve světě. Je tělem oslaveného Krista a žije jeho Duchem, ale zároveň je pod tíhou světské existence. Doba církve je dobou „již“ a „dosud ne“, dobou trpělivosti Boha a člověka, dobou slavení eucharistie, dokud on nepřijde (srov. 1 K 11,26).³⁵

Encyklika *Redemptoris misio* mluví o Božím zjevení lidem a z toho zdůvodňuje misijní povahu církve: „Boha nikdo nikdy neviděl. Jednorozený Bůh, který spočívá v náručí Otcově, ten (o něm) podal zprávu“ (J 1,18; srov. Mt 11,27). Zjevení Boží je definitivní a ukončené působením jeho jednorozeného Syna: „Mnohokrát a mnoha způsoby mluvil Pán v minulosti k našim předkům skrze proroky. V této poslední době však promluvil k nám skrze svého Syna. Jeho ustanovil dědicem všeho a skrze něj také stvořil svět“ (Žd 1,1–2; srov. J 14,6). V tomto definitivním Slově svého Zjevení dal se Bůh poznat světu nejdokonalejším způsobem: sdělil lidstvu, kdo je. A toto definitivní sebezjevení Boží

³⁵ Srov. SANNA: op. cit., 997.

je nejhlubší důvod, proč je církev již svou povahou misijní. Nemůže upustit od toho, aby zvěstovala evangelium, tzn. plnou pravdu, kterou Bůh nám o sobě zjevil“ (RM 5).

1.6.2 Nezbytnost hlásat evangelium

Každý člověk má právo slyšet evangelium – radostnou zvěst, která se zjevila a darovala v Kristu. Je to právo, které dal Pán každé lidské osobě. Proto každý muž i žena mohou pravdivě říci se svatým Pavlem: Ježíš Kristus „si mne zamiloval a vydal sebe samého za mne“ (Ga 2,20). Tomuto právu odpovídá povinnost evangelizovat.³⁶ Svatý Pavel si toho je zcela vědom: „Nemohu se chlubit tím, že kážu evangelium; nemohu jinak, běda mně, kdybych nekázal“ (1 K 9,16).

Církev odvozuje svůj původ z poslání Syna a Ducha, proto je svou podstatou misionářská (srov. AG 2). Hlásání evangelia k ní tedy vnitřně patří, je to její identita. „Hlásat evangelium je skutečně milostí a vlastním povoláním církve, a ona v něm nachází svou nejvnitřnější totožnost. Církev existuje právě proto, aby hlásala evangelium, tj. aby kázala a učila, aby působila jako kanál, jímž proudí dar milosti, aby smiřovala hříšníky s Bohem, aby ustavičně prodlužovala a zvěčňovala Kristovu oběť ve mši svaté, v památce jeho smrti a slavného zmrtvýchvstání“ (EN 14).

Církev se zrodila z hlásání Ježíše a apoštolů. Je přirozeným a viditelným výsledkem této činnosti. Zároveň sama dostala od Krista hlásání jako úkol (srov. EN 15): „Jděte ke všem národům a získávejte mi učedníky, křtěte je ve jméno Otce i Syna i Ducha svatého“ (Mt 28,19). Církev přijala tento Kristův příkaz a nepřetržitě vysílá hlasatele evangelia, dokud nejsou plně ustaveny nové církve, které se pak také připojí k dílu hlásání evangelia. Pod vedením Ducha svatého přivádí lidi k víře a přivtěluje je ke Kristu, aby do něho láskou vrůstali až k plnosti (srov. LG 17).

Encyklika *Evangelii nuntiandi* zdůrazňuje, že hlásání evangelia není pro církev nějaká dobrovolná činnost. Je to povinnost, činnost nutná, jedinečná a nenahraditelná. Vždyť jde o to, aby všichni lidé mohli uvěřit a být spaseni. Proto není možná lhostejnost, synkretismus, nebo nějaké zjednodušování. Je třeba, aby mu apoštol věnoval všechny svůj čas, své síly, a je-li to zapotřebí, obětoval pro ně i svůj život (srov. EN 5).

Evangelizační činnost církve nesmí nikdy skončit. Nikdy jí také nebude chybět přítomnost Pána v síle Ducha svatého podle jeho příslibu: „Já jsem s vámi po všechny dny až do skonání tohoto věku“ (Mt 28,20).³⁷

³⁶ Srov. KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY: Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace, Praha: Sekretariát ČBK, 2007, čl. 2.

³⁷ Srov. tamtéž, čl. 13.

1.6.3 Všichni pokřtění se mají podílet na poslání církve

„Církev se zrodila k tomu, aby šířením Kristova království všude na světě k slávě Boha Otce učinila účastnými spasitelného vykoupení všechny lidi a aby jejich prostřednictvím byl celý svět opravdu usměřován ke Kristu“ (AA 2). Apoštolátem se nazývá veškerá činnost směřující k tomuto cíli. Bůh nechtěl spasit lidi jednotlivě, ale chtěl z nich vytvořit lid (srov. LG 9). Křtem jsme připojeni ke Kristu a tím dostáváme podíl na jeho poslání. Jsme včleněni do tajemného Těla Kristova a při biřmování jsme utvrzeni silou Ducha svatého; tak nás sám Pán pověřuje apoštolátem (srov. AA 3). Křesťanské povolání je svou povahou povolání k apoštolátu (srov. AA 2).

Všichni mají tedy ochotně, velkoryse a odhodlaně odpovědět na volání Krista, který je s naléhavostí zve, a na pobízení Ducha svatého. Mají se každý den důvěrněji spojit s Pánem, myslet na jeho zájmy jako na své vlastní (srov. Fp 2,5) a připojit se k němu v jeho spasitelném poslání. Znovu je posílá do všech měst a vesnic, do kterých chce sám jít (srov. L 10,1), aby se osvědčili jako jeho spolupracovníci v různých formách a způsobech jediného apoštolátu církve, aby byli stále horlivější v díle Páně, když vědí, že jejich práce není v Pánu marná (srov. 1 K 15,58; srov. AA 33).

1.6.4 Hlásání církve

„Poslání církve se tedy uskutečňuje, když v poslušnosti Kristova příkazu a vedena milostí a láskou Ducha svatého začíná být naplno aktivně přítomná mezi všemi lidmi a národy a přivádí je příkladem života i kázáním, svátostmi a ostatními prostředky milosti k víře, k svobodě a ke Kristovu pokoji. Tak jim otvírá volnou a jistou cestu k plné účasti na Kristově tajemství“ (AG 5). Dějiny církve jdou spjaty s dějinami hlásání evangelia. Církev je v každém období stále pobízená touhou hlásat evangelium a hledá, koho poslat, aby hlásal Kristovo tajemství, jakou řečí je šířit, jak dosáhnout, aby všude proniklo a aby je slyšeli všichni ti, kterým je určeno (srov. EN 22).

Hans Urs von Balthasar poukazuje na eucharistický aspekt působení církve ve světě. Církev jako tělo Kristovo je začleněna do eucharistie, tedy těla, které je zde „pro život světa“ (srov. J 6,51). Proto nemůže být uzavřená ohrada; pastýř v podobenství otvírá dveře a vypouští ovce ven (srov. J 10,3n). Tak jsou také učedníci vysláni ke všem národům (srov. Mt 28,18), až na sám konec země (srov. Sk 1,8). V souladu se svým posláním tedy církev existuje pouze dynamicky. A tento děj je především dějem eucharistickým, podle logiky Kristova života a rozdávaní se. Čím čistěji církev žije ze svého počátku, tím více ztrácí svou podobu v jakémisi zanikání a méně myslí na její uchování. Nemyslí vlastně na

to, aby svou podobu prosadila, nýbrž na spásu světa, a nechá na vůli svatého Ducha, v jaké podobě jí Bůh dá znovu vzniknout z jejího umírání pro svět.³⁸

1.6.5 Kristus středem hlásání

Středem hlásání církve musí být Ježíš Kristus. Jeho osoba a jeho smrt a zmrtvýchvstání jsou rozhodující pro spásu všech. Proto má křesťanská misie, její metody a náplň svůj základ v chápání a víře církve v Ježíše Krista jako Božího Syna, který se stal člověkem, zemřel a vstal z mrtvých pro spásu všech a seslal Ducha svatého svým učedníkům. V důsledku toho bez hlásání Ježíš Krista neexistuje křesťanská misie.³⁹ „Vrátíme-li se do období vzniku církve, najdeme tam jasné vyznání, že Kristus je jediný Vykupitel všech, ten, který jediný může i o Bohu vypovídat i k Bohu vést“ (RM 5). Petr to říká naprosto jasně, když se ho ptají na uzdraveného chromého: „V nikom jiném není spásy“ (Sk 4,12).

„Proto apoštolát církve a všech jejích členů směřuje především k tomu, aby slovy a skutky obeznámil svět s Kristovým poselstvím a zprostředkoval mu Kristovu milost. To se děje hlavně službou slova a svátostí“ (AA 5). Hlásání není nikdy jen pouhé slovo či poučení. Je to událost, tak jako Ježíš sám je událost, zosobněné Boží Slovo. Tím, že ho apoštolé zvěstují, vedou k setkání s ním.⁴⁰

1.6.6 Církev působí tím, čím je

„Ať církev světu pomáhá, nebo od světa pomoc přijímá, jde vždycky jen za jedním: aby přišlo Boží království a uskutečnila se spása celého lidstva. Všechno dobro, které Boží lid během svého pozemského putování může poskytnout lidské rodině, plyne z toho, že církev je všeobecná svátost spásy, která zjevuje a zároveň uskutečňuje tajemství Boží lásky vůči lidem“ (GS 45).

Apoštolát církve spočívá v účasti na Ježíšově apoštolátu a v úsilí o spásu lidí a světa a v každé činnosti mystického těla zaměřené k uskutečnění tohoto cíle. Vyplňuje období od prvního do druhého Kristova příchodu a napomáhá tomu, aby všechno dosáhlo své plnosti. Rozhodující nejsou tedy vnější formy, organizace a struktury, ale spíše přítomnost samotné církve ve stále se vyvíjejícím světě. Přítomnost církve může přinášet ovoce i tam, kde je apoštolát oficiálně zakázán.⁴¹

³⁸ Srov. BALTHASAR Hans Urs von: *Pravda je symfonická*, Praha: Vyšehrad, 1998, 83–84.

³⁹ Srov. KAROTEMPREL: *op. cit.*, 35.

⁴⁰ Srov. RATZINGER: *Ježíš Nazaretský*, 125.

⁴¹ Srov. BUHLMANN: *op. cit.*, 28.

Benedikt XVI. ve svém listu mládeži ukazuje ikonu rodící se církve ve večeřadle, kde se učedníci modlí spolu s Marií. Připomíná, že apoštolská plodnost není v první řadě výsledkem dobře vypracovaných pastoračních programů a metod, ale je především plodem vytrvalé modlitby ve společenství. Misijní účinnost totiž předpokládá, že jednotlivá společenství jsou sjednocená, že mají jedno srdce a jednu duši (srov. Sk 4,32) a že jsou připravená svědčit o lásce a radosti, kterou Duch svatý oživuje v srdcích věřících. Posláním církve má být, dříve než činnost, svědectví a vyzařování. A citací z Tertuliana dokládá, že v začátcích křesťanství se tak skutečně dělo, když se pohané obraceli na víru, protože viděli lásku, která panovala mezi křesťany.⁴²

1.6.7 Pomoc Otce, Syna a Ducha

Církev nezůstává ve svém poslání osamocena: „Sám Pán Ježíš Kristus, který je ve své církvi přítomen, předchází dílo hlasatele evangelia, provází je, následuje ho a působí, že jeho práce je plodná: to, co se událo na počátku, pokračuje v průběhu celých dějin.“⁴³ A také Duch svatý „po všechny časy celou církev sjednocuje ve společenství a ve službě, vybavuje ji různými hierarchickými a charismatickými dary, oživuje církevní instituce jako jejich duše a věřícím vlévá do srdce stejného ducha poslání, jaký pobízel samého Krista. Někdy také apoštolskou činnost viditelně předchází a různými způsoby neustále provází a řídí“ (AG 4).

Otec poslal Syna, aby hlásal Boží slova (srov. J 3,34; 17,25; 14,24) a konal jeho skutky (srov. J 5,36–37). Syn má být přijat (srov. Mt 10,40), protože Otec je garantem jeho poslání. A na tomto poslání od Otce zakládá Ježíš poslání apoštolů: „Jako mne poslal Otec, tak já posílám vás“ (J 20,21; srov. 17,18). Otec je tedy také garantem víry a poslání apoštolů, je ručitel pravdy. Proto i učedníci mají být přijati, když hlásají slavnostně a s autoritou „Boží evangelium“, tj. plán spásy, který chce Otec uskutečnit skrze svého Syna.⁴⁴

1.6.8 Věrohodnost hlásání

Aby hlásání církve bylo věrohodné, musí se stále znovu vnitřně obnovovat a usilovat o obrácení. Musí evangelizovat nejprve sebe samu. Potřebuje stále znovu slyšet to, čemu má věřit, potřebuje znát důvody své naděje a nové přikázání lásky. Tak může být obcí žité naděje a bratrské lásky. Ve světě je vystavována různým pokušením. Proto potřebuje slyšet

⁴² Srov. Poselství Svatého otce Benedikta XVI. k XXIII. světovému dni mládeže, čl. 4.

⁴³ Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace, čl. 2.

⁴⁴ Srov. TESTA Emanuele: *Bibbia e missione*, in: PONTIFICIA UNIVERSITA URBANIANA: *Dizionario di missiologia*, Bologna: EDB, 1993, 65–69, 67.

o „velkých Božích skutcích“ (srov. Sk 2,11; 1 P 2,9), jejichž působením se Bůh obrátil k svému lidu, je třeba stále znovu ho svolávat k Bohu a shromažďovat kolem něho. Stručně řečeno, Boží lid musí být stále evangelizován, aby si uchoval svěžest, nadšení a sílu potřebnou k hlásání evangelia (srov. EN 15).

1.7 Maria

Při pohledu na církev, která je svátostí poslání Syna a Ducha, nemůžeme nevidět tu, která toto poslání korunuje: „Maria, přesvatá Boží Matka, vždy Panna, korunuje poslání Syna a Ducha v plnosti času. Poprvé v plánu spásy nachází Otec příbytek, protože mu jej Duch připravil; tak jeho Syn a jeho Duch mohou přebývat mezi lidmi“ (KKC 721). Koncil ji nazývá vynikajícím a zcela jedinečným členem církve, jejím předobrazem a dokonalým vzorem (srov. LG 53). Na ní vidíme a od ní se učíme, co to znamená přijmout a žít poslání. Je nám konkrétním příkladem duchovního a apoštolského života: „Zatímco žila na zemi jako všichni ostatní životem naplněným starostmi o rodinu a práci, byla vždy těsně spojena se svým synem a spolupracovala zcela ojedinělým způsobem na Spasitelově díle“ (AA 4). Misijní rozměr církve má mariánský charakter.

1.7.1 Otevřenost poslání

Jakým postojům se od ní můžeme učit? Adrienne von Speyr poukazuje na její „otevřenost k poslání, které jí může Bůh dát, kdy a jak se mu zalíbí. Její poslušnost je vzor každé budoucí křesťanské poslušnosti.“⁴⁵ Bůh nás zve ke spolupráci a čeká na naši svobodnou odpověď. Maria je nám vzorem, jak spolupracovat s Boží milostí. Na jejím příkladu vidíme, jaké velké dílo se může uskutečnit, když člověk v hluboké důvěře přijme Boží nabídku při budování a šíření království.⁴⁶ V jejím životě je plně zjevné, co Bůh člověku nabízí: „Bůh čeká jen na příslib člověka, aby mu ukázal, co člověk spolu s Bohem dokáže. Nikdo se nezřekl všeho vlastního tak velice, aby nechal vládnout jen Boha, jako Maria. Proto nedal Bůh nikomu mocnější účast na jeho působení než Marii.“⁴⁷

Její postoj otevřenosti, ochota nechat se použít, se neprojevuje jen při zvěstování, ale po celý život: „Od Zvěstování až po Letnice je Maria z Nazaretu ženou, jejíž svoboda je plně k dispozici Boží vůli. Její neposkvrněné početí se zjevuje v bezpodmínečné poddajnosti Božím slovu. Poslušná víra je životní formou, kterou její život na sebe bere v každém okamžiku tak, jak probíhá tváří v tvář Božím působení. Jako naslouchající

⁴⁵ SPEYR Adrienne von: Služebnice Pána, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993, 21.

⁴⁶ Srov. BUČKO: op. cit., 514.

⁴⁷ SPEYR: Služebnice Pána, 7.

Panna žije v plném souladu s vůlí Boží; uchovává ve svém srdci slova, která k ní od Boha přicházejí, skládá je do mozaiky a tím se je učí plněji chápat (srov. L 2,19.51). Maria se ve velké víře a naplněna nadějí dává do Božích rukou a odevzdává se jeho vůli. Toto Mariino tajemství roste, až dospívá k její plné účasti na Ježíšově vykupitelském poslání“ (*Sacramentum caritatis* 33).

Nenechala se použít jen pasivně, ale svobodně spolupracovala na lidské spáse. Přijala spásnou Boží vůli celým srdcem a bez jakékoli zábrany hříchu, zasvětila se cele jako služebnice Páně osobě a dílu svého syna. Tak se mohla stát svou poslušností příčinou spásy pro sebe i pro celé lidské pokolení (srov. LG 56).

1.7.2 Magnificat

Maria během svého těhotenství naslouchá Synu, žije v kontemplaci. Ale zároveň působí i apoštolsky. Jde k Alžbětě, aby jí přinesla Syna, aby dar, který obdržela od Boha, darovala dále. Z pověření Syna zde působí apoštolsky a učí lidi se modlit. Modlitba *Magnificat* je součástí jejího poslání, všechna slova, která říká, jsou výrazem Božího slova v ní. Nese Pána tělesně i duchovně a tím předjímá to, co bude později dělat církev skrze eucharistii. Ježíš v eucharistii má jen jednu myšlenku: nekonečně se darovat a sdílet. Toto jeho Matka plně pochopila, a proto ani ona nikdy neměla na mysli nic jiného, než darovat Syna světu.⁴⁸

Když se modlí *Magnificat* vyjadřuje tím „celý program svého života, tedy nestavět se do středu, nýbrž vytvářet místo Bohu, s nímž se setkává jednak v modlitbě, jednak ve službě bližnímu, protože jedině tak se svět stává dobrým. Maria je velká právě proto, že nechce udělat velkou sebe, nýbrž Boha. Je pokorná, a proto nechce být ničím jiným než služebnicí Páně (srov. L 1,38.48). Dobře ví, že ke spáse přispěje nikoli tím, že by uskutečňovala své dílo, nýbrž tím, že se dá plně k dispozici Boží iniciativě“ (*Deus caritas est* 41). Modlitba *Magnificat* také ukazuje její zakořenění v Písmu svatém, tato modlitba je „celá utkána z vláken Písma svatého, z vláken pocházejících z Božího slova. Tak se stává zřejmým, že Maria je v Božím slovu opravdu doma, a proto z něho zcela přirozeně vychází a opět do něho vstupuje. Maria mluví a myslí na základě Božího slova. Boží slovo se stává jejím slovem a její slovo se zase rodí ze slova Božího. Tak se mimo jiné projevuje, že její myšlenky jsou v harmonii s Božím myšlením, že její chtění je jediné chtění spolu s Bohem“ (*Deus caritas est* 41).

⁴⁸ Srov. tamtéž, 42–43.

1.7.3 Maria pod křížem

Maria věrně vytrvala ve svém poslání až ke kříži. Ukazuje, že zvěstování Slova, plnění poslání, bývá provázeno utrpením. Zároveň svou spiritualitou a mateřstvím přetváří utrpení v lásku a apoštolskou tvořivost.⁴⁹ Připojila se svým souhlasem k uskutečnění plánu spásy. Pod křížem se stává matkou církve (srov. J 19,26–27). Protože sama prošla bolestí a utrpením, rozumí svým dětem v jejich bolestech. „Prožila ve skrytu svého pozemského života již předem vše, čím budou ve zlém i dobrém procházet její děti. To, co Pavel hlásá o svém údělu jako o údělu příkladném pro všechny – že je slabý, nenáviděný, bez domova, ba tímto světem pokládán za blázna, přitom však že není nikdy opuštěný, nikdy zoufalý, nikdy zlomený -, to lze vytušit v mnohem nenápadnějších tónech v Mariině životě.“⁵⁰

1.7.4 Maria a Letnice

O Letnicích ji vidíme spolu s apoštoly, kteří „se svorně a vytrvale modlili“ (Sk 1,14). Pod vlivem Ducha svatého zahájila svou modlitbou hlásání radostní zvěsti (srov. EN 82). Letnice jsou pro ni výchozím bodem nového poslání. Směla prožít velikonoční radost a děkuje Synu tím, že se mu dává znovu k dispozici. Pán ji zapojuje do nedozírné práce. Je potřeba někoho, kdo převezme celkovou odpovědnost za církve a za všechny, které má církve vést k Pánu. Apoštolové mají v církvi rozdělené funkce. Matka ručí za všechno. V ní mají různá poslání apoštolů svou jednotu. Nabídla se ke každé zodpovědnosti a bere ji na sebe. O Letnicích tak přechází její velikonoční kontemplace v činnost.⁵¹

1.7.5 Maria Matka a vzor církve

Maria září před putujícím Božím lidem jako znamení naděje a útěchy (srov. LG 68). Je vzorem církve ve víře, lásce a dokonalém spojení s Kristem (srov. LG 63). Příklad její lásky má oživovat všechny, kdo spolupracují v apoštolském poslání církve (srov. LG 65). Na Marii rozjímáme, co je církve ve svém tajemství, ve svém putování ve víře, a čím bude po skončení své cesty ve vlasti, ve slávě nejsvětější Trojice (srov. KKC 972). Maria předchází církve jako jedinečný vzor panny a matky (srov. LG 63). Když církve rozjímá její život, napodobuje její lásku a plní Otcovu vůli, stává se přijetím Božího slova také matkou a pannou. Církve je matka, protože rodí křtem k novému životu dětí počaté z Ducha a zrozené z Boha. Je také panna, protože zachovává věrnost svému

⁴⁹ Srov. BUČKO: op. cit., 516.

⁵⁰ BALTHASAR Hans-Urs von: Maria, Praha: Skriptum, 1993, 8.

⁵¹ Srov. SPEYR: Služebnice Pána, 115–116.

snoubenci a silou Ducha zachovává panensky neporušenou víru, pevnou naději a upřímnou lásku (srov. LG 64).

1.7.6 Maria v životě evangelizátora

Maria po svém nanebevzetí může ještě více jako matka pečovat o všechny své děti: „Nyní, když byla vzata do nebe, ve své mateřské lásce se stará o bratry svého syna, kteří dosud putují na zemi a ocitají se v nebezpečích a nesnázích, dokud nebudou uvedeni do blažené vlasti. Všichni ať Marii co nejoddaněji uctívají a svěřují svůj život i apoštolát její mateřské péči“ (AA 4). Je královnou celého tvorstva a matkou Krista krále. Tím je úzce spojena s angažováním se o rozšíření království. Maria jako královna je tak vzorem misijního úsilí o šíření Božího království.⁵²

Teprve v nebi poznáme, za co všechno jí můžeme děkovat. Protože Maria na zemi tolik rozjímala, může být v nebi tak aktivní. Rozdává z bohatství své paměti. Protože vždycky dávala všechno, byla její paměť čistou deskou, na níž mohl Otec skrze Ducha napsat celé svoje Slovo. My zapomínáme, ale její paměť je stále svěží. Když se modlíme růženec, učíme se dívat z jejího pohledu, z její paměti, která uchovává tajemství Ježíšova života, tajemství Trojice. Čím je pro ni Kristus, Bůh, je předobrazem toho, čím má být pro nás; a tím také bude, budeme-li se prostě snažit vidět tajemství vykoupení skrze ni. Naše oči jsou zamlžené a otupené; musíme si nasadit Mariiiny brýle, abychom viděli správně.⁵³

Maria nás zve k účasti na svém poslání. „Když se radujeme z jedinečnosti poslání naší Matky, učíme se chápat, že její plodností je umožněna každá církevní plodnost. Plodnost, která má podíl na její plodnosti, protože i my můžeme nosit v sobě Syna jako slovo, ve víře a oddání, v modlitbě a apoštolátu, abychom mu umožnili stát se tělem v nás a ve světě. A tím, že tak dostáváme podíl na její plodnosti, se zacvičujeme v následování samotného Syna, v jeho Ano k Otci a v jeho odříkající se lásce.“⁵⁴ Často nejsme schopni plnit své poslání, náš úkol se nám může zdát být nad naše síly. Díky Matce máme účast na jejím dokonalém splnění úkolu: „A i když budeme neustále zaostávat za svým úkolem, budeme mít účast na dokonalém splnění úkolu Syna a Matky, abychom dostali skrze oba podíl na Božím životě.“⁵⁵

⁵² Srov. BUČKO: op. cit., 514–516.

⁵³ Srov. BALTHASAR: Maria, 26–27.

⁵⁴ SPEYR Adrienne von: Člověk před Bohem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998, 17.

⁵⁵ Tamtéž, 18.

2. DUCHOVNÍ PROŽÍVÁNÍ EVANGELIZACE

Pokusili jsme se prozkoumat teologickou povahu evangelizace. Teď se nabízí praktická otázka, jaký význam má výše popsané pro evangelizátora, pro jeho duchovní život a život vůbec. Mnohé již bylo řečeno v kapitole o Marii, na jejímž příkladu můžeme vidět a od ní se učit, jak má evangelizátor vypadat a žít. Zkusíme to však ještě více rozvinout a systematictěji uspořádat. V této kapitole se tedy budeme věnovat otázce spirituality evangelizátora. Jestliže jsme našli zdroj evangelizace v tajemství Trojice, budeme zde také hledat smysl existence a poslání evangelizátora. Vyjdeme tedy opět z trojičného tajemství.

2.1 Místo evangelizace v díle spásy

Nejdříve se ale podíváme, kde se vlastně činnost evangelizátora nachází. Co je a co naopak není jeho úkolem. Kde je „místo“ apoštola v díle spásy? Federico Ruiz se pomocí jednoduchého schématu snaží ujasnit hierarchii a kompetence účastníků díla spásy a zároveň ukázat, jakým způsobem se tohoto díla účastní apoštol. V působení milosti spásy rozlišuje tři roviny: dílo spásy, proces spásy a prostřednictví. A právě kontext, tj. o kterou rovinu jde, má velkou důležitost pro správné teologické pochopení duchovních postojů a konkrétních služeb křesťanského apoštola.

2.1.1 Dílo spásy

Otec, Syn a Duch jsou jediní, kteří mohou uskutečňovat dílo spásy. Jen oni z nás mohou utvořit Boží děti, Kristovy bratry, členy církve; mohou odpouštět hříchy; vložit do nás víru, lásku, naději; mohou křísit a oslavit mrtvé. Trojice tvoří, vykupuje, uskutečňuje spásu, křísí a oslavuje: je jediným autorem díla spásy. Činí to v přímém a bezprostředním vztahu s každou osobou. Není lidské moci, která by ji mohla nahradit v tomto díle. Na této rovině je apoštol, stejně jako všichni ostatní, příjemcem Boží milosrdné dobroty a nemá žádné zvláštní výsady nebo úlevy.

2.1.2 Proces spásy

Proces spásy je postupné přetváření člověka Boží milostí. Člověk se svobodně a z přesvědčení postupně obrací, věří, miluje, obnovuje svou vlastní existenci, aby žil jako Boží dítě. Nikdo ho nesmí nahradit v tomto procesu a nikdo nesmí zabírat Boží místo ve vztahu. Každá osoba má být aktivní a zodpovědná, je spoluprotagonistou vlastní spásy, nejen příjemcem hlásání. Apoštol je osobně zapojen jako křesťan do tohoto procesu přijetí

a transformace vlastního života. Je jako ostatní věřící hříšníkem, vykoupeným a spolupracovníkem na díle, které v něm samém Duch uskutečňuje.

2.1.3 Zprostředkování spásy

V rovině zprostředkování spásy se nacházejí a jednají: církve, osoby, svátosti, instituce, kázání, gesta, prostředky. Toto všechno zpřítomňuje dílo a umožňuje proces spásy. Prostřednictvím je podřízeno dílu a procesu. Celá apoštolská aktivita církve se nachází na této rovině zprostředkování spásy. Zde je místo a práce pro všechny. Všichni jsme apoštolové a zprostředkovatelé spásy tím či oním způsobem. Každý spolupracuje v církvi, přispívá a přijímá podle milosti a darů Ducha, podle míry vlastních schopností a kompetencí.⁵⁶

Toto je třeba mít na paměti, aby se evangelizátor nesnažil o něco, co není v jeho moci a nepokoušel se nahradit Boha nebo druhé lidi, tam, kde je nahradit nemůže. Když jsme tedy takto vymezili hranice působení evangelizátora, podíváme se odkud jeho poslání vychází a z čeho žije.

2.2 V tajemství Trojice

Jak jsme již viděli, povolání k apoštolátu vychází ze křtu. Ve křtu máme „účast na kněžském, prorockém a učitelském poslání Kristově (srov. LG 31; AA 2–3), a v důsledku toho na misijním poslání, které Ježíš dostal od Otce a předal apoštolům, aby ho uskutečňovali v Duchu svatém (srov. J 20,21–22; Mt 28,19–20; srov. LG 17). Tímto způsobem má apoštolát křesťanů počátek, skrze Ježíšovo dějinné prostřednictví, v transcendentním bohatství trinitárního tajemství. Křesťan se tedy nepovažuje za uvrženého do existence, ale za syna poslaného Otcem do světa, aby v něm uskutečnil spásu. Smysl své misionářské existence má čerpat ze živého vztahu k Trojici, když přitom vychází z důvěrného vztahu s Kristem.“⁵⁷

V předchozí části jsme zdůrazňovali misionářskou podstatu církve, která odvozuje svůj původ z poslání Syna a Ducha podle plánu Otce (srov. AG 2). Z toho vyplývá, že „křesťan žije apoštolsky jen tehdy, zapojí-li se vědomě do dynamiky trinitární lásky. Jak by se mohl křesťan uzavírat do sebe, je-li plný Otcovy lásky, která chce spasit svět (srov. J 3,16–17)? Jak by si mohl klást podmínky, zní-li v něm Kristův příkaz: ‘Jděte do celého světa’ (Mk 16,15)? Jak by konečně mohl zůstat netečný vůči bližním, je-li chrámem Ducha

⁵⁶ Srov. RUIZ Federico: *Le vie dello Spirito. Sintesi di teologia spirituale*, Bologna: EDB, 1999, 283–284.

⁵⁷ FIORES Stefano De: *Apoštolská spiritualita*, in: FIORES Stefano De, GOFFI Tullio (ed.): *Slovník spirituality*, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 35–39, 35.

svatého, který je silou vedoucí až na konec země (srov. Sk 1,8)? Dialog lásky se třemi božskými osobami je pro křesťana základem, aby mohl slnit své apoštolské poslání, jehož hlavní linie nám ukazuje bible. Křesťan z něho čerpá stále obnovovaný smysl poslání, univerzální přístup, schopnost předávat Boží slovo v nezměněné formě, jistotu koruny spravedlnosti a především trinitární smysl poslání, které dává význam jeho existenci a slouží šíření Boží slávy ve světě.⁵⁸ V Trojici, ve vztahu lásky božských osob nachází apoštol své místo, svůj výchozí bod i svůj cíl.

2.3 Podle vůle Otce

Při naplňování svého poslání může evangelizátor narážet na různé těžkosti. Může jej napadnout otázka, jak si počínat, aby zůstal v dialogu s Trojicí a zároveň se nechával poslat do světa a plnil svůj úkol. Koncil, když mluví o životě kněží, poukazuje na tuto obtíž spojit v jednotu vnější činnost s vnitřním životem. V dekretu *Presbyterorum ordinis* říká, že takovou jednotu nevytvoří dobrá organizace a vnější uspořádání úkolů, ale ani vykonávání úkonů zbožnosti, i když tomu tyto věci napomáhají. Ukazuje na Krista, který sjednotil všechno v poslušnosti Otci. Kněží mají následovat příklad Krista, jehož pokrmem bylo konat vůli toho, který ho poslal (srov. PO 14).

Touha po plnění Boží vůle byla Ježíšovým základním postojem, když přicházel na svět: „Zde jsem, abych konal, Bože, tvou vůli“ (Žd 10,7). V této modlitbě projevuje svou definitivní odpověď na Otcovo volání. Sjednocuje se s Otcem a jeho záměry. Ve svém apoštolském díle se nechová svévolně, ale vše chce konat podle Otcova záměru: „Nehledám vůli svou, ale vůli toho, který mě poslal“ (J 5,30). Je to společný plán Otce a Syna, ve kterém se Ježíš dobrovolně podřizuje Otci.⁵⁹ Ježíš, když hlásá evangelium, nehlásá něco svého, cosi podle svého přání, ale hlásá radostnou zvěst Otce. Všechno, co koná, skutky, zázraky, kázání, koná v rámci svého poslání. Nikdy se svému poslání ani na okamžik nevzdaluje.

Nejen za svého pozemského života, ale i dnes chce Kristus neustále konat vůli Otce ve světě prostřednictvím církve. Proto jedná skrze své služebníky a ti mohou dosáhnout jednoty svého života, když se s ním spojí tím, že budou uznávat Otcovu vůli (srov. PO 14). Náš apoštolát je odpovědí na poslání Otce. Z toho vyplývá, že si ho nemůžeme organizovat podle svých představ, jak chceme sami. Přijímáme poslání, které nemáme ve svých rukou. Přijímáme ho správně, když ho přijímáme podle vzoru Krista s postojem poslušnosti Otci.

⁵⁸ Tamtéž, 35–36.

⁵⁹ Srov. KODET Vojtěch: Marta a Marie trochu jinak, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007, 77.

Máme být ochotni nechat si do života mluvit a poslouchat Boha, předkládat Bohu v modlitbě své plány a rozhodování. Právě v modlitbě a v naslouchání Božím slovu přecházíme od toho, co chceme my, k tomu, co chce Bůh. „Je evidentní, že křesťan, který se modlí, neusiluje o změnu Božích záměrů nebo o opravování toho, co Bůh předvídal. Snaží se spíše o setkání s Otcem Ježíše Krista a prosí o to, aby právě Bůh byl přítomen prostřednictvím posily Ducha Svatého v něm a v jeho díle“ (*Deus caritas est* 53).

„Aby v Kristu poznával Otcovu vůli, křesťan musí být pozorný k podnětům Ducha svatého, svátostným setkáváním s Pánem dávat vzrůst své lásce, rozlišovat znamení časů, neboli číst dějiny v jejich náboženské dimenzi. K tradiční meditaci Božích tajemství zjevených v bibli je dnes třeba přidat meditaci s otevřenými očima, která nachází Boha, aniž by opustila svět. Spíše se obrací s láskou a úctou k věcem tohoto světa. Jedná se o zapojení do velké biblické tradice, která chápe modlitbu jako oslavu událostí dějin spásy: údiv nad Božím dílem, pohled víry pronikající události a pozorný ke znamením Boží přítomnosti a činnosti ve světě a chuť zapojit se do Božího plánu.“⁶⁰

Právě zde je často úskalí apoštolské činnosti. Můžeme být lidsky velmi nasazení, ale pokud naše činnost nevychází od Boha, pokud není konaná v rámci našeho poslání, které máme od Otce, tak nemá smysl a nebude plodná.

2.4 Ve spojení s Kristem

Viděli jsme, že Ježíš je ten, kdo je posláný Otcem, všechna další poslání z jeho poslání vychází a něm závisí. „Protože Kristus, posláný Otcem, je zdroj a počátek veškerého apoštolátu církve, je zřejmé, že plodnost apoštolátu laiků závisí na jejich živém spojení s Kristem. Pán přece řekl: ‘Kdo zůstává ve mně a já v něm, ten nese mnoho ovoce, neboť beze mne nemůžete dělat nic’ (J 15,5)“ (AA 4). Naše spojení s Kristem je tedy pro apoštolát nezbytné.

Redemptoris missio označuje vnitřní společenství s Kristem za podstatnou známku misijní spirituality. Jen ve vztahu ke Kristu, který byl poslán zvěstovat evangelium, lze pochopit a prožívat misijní práci (srov. RM 88). Od něho přijímáme misionářského ducha tak, jak se projevuje v jeho životě a v učení: důvěrný vztah k Otcovi, nasazení pro lidi, hlavně pro hříšníky a utiskované, překonávání krizí, pravdivost v hlásání Božího království, až k vrcholnému sebedarování.⁶¹

Federico Ruiz ukazuje Ježíše jako toho, kdo je současně evangelizátorem, obsahem hlásání a vzorem apoštola. Rozvíjí tak myšlenku *Evangelii nuntiandi*: „sám Ježíš, Boží

⁶⁰ FIORES: op. cit., 38.

⁶¹ Srov. tamtéž, 35.

evangelium (srov. Mk 1,1; Ř 1,1–3), byl absolutně prvním a největším hlasatelem evangelia“ (EN 7).

2.4.1 Ježíš evangelizuje

Pán zůstává stále živý a je to on sám, kdo přímo pokračuje v díle spásy. Když apoštol dnes pronese slovo, je to Kristus, který ho dnes pronáší a potvrzuje. Stále znovu ve své osobě aktualizuje evangelium. On je to, kdo mluví, posvěcuje a působí ve svátostech. Svatý Petr hned na začátku, po prvním zázraku dává jasně najevo, že je jen nástrojem a že je to vzkříšený Ježíš, kdo působí: „Proč nad tím žasnete a proč hledíte na nás, jako bychom svou vlastní mocí nebo zbožností způsobili, že tento člověk chodí?“ (Sk 3,12). „Stalo se to ve jménu Ježíše Krista Nazaretského, kterého vy jste ukřižovali, ale Bůh ho vzkřísil z mrtvých“ (Sk 4,10). Ježíš nemá nástupce, ale pouze vikáře či zástupce.⁶²

2.4.2 Ježíš je obsah a poselství

Nestačí nějaký, byť náboženský, obsah, aby se jednalo o křesťanský apoštolát. Žádné lidské slovo nebo učený výklad není schopen spasit. Pouze osoba a slovo Krista, jeho život a smrt má moc působit spásu, vyvolat víru v posluchači evangelia. Zde je nebezpečí, že toto evangelní jádro křesťanského apoštolátu může zůstat téměř skryté pod množstvím komentářů a nauk, idejí a názorů. Někdy je také větší starost o to, jakými prostředky předávat obsah než o obsah samotný.⁶³

2.4.3 Ježíš je vzorem apoštola

Od Ježíše apoštol kopíruje základní postoje: neustálou dispozici plnit vůli Otce ve všech jejích projevech a požadavcích, jeho jedinečný styl dobroty, odvahy, průzračnosti, bezpodmínečné nabídky života a smrti pro spásu všech.⁶⁴

Ježíš je naším vzorem a my máme napodobovat nejen jeho jednání, ale i smýšlení: „Mějte v sobě to smýšlení, jaké měl Kristus Ježíš: ačkoliv má božskou přirozenost, nic nelpěl na tom, že je rovný Bohu, ale sám sebe se zřekl, vzal na sebe přirozenost služebníka a stal se jedním z lidí. Byl jako každý jiný člověk, ponížil se a byl poslušný až k smrti, a to k smrti na kříži“ (Fp 2,5–8). K tomu *Redemptoris missio* dodává: „Zde je tajemství vtělení a vykoupění popsáno jako naprosté sebezřeknutí, které vede Krista k tomu, aby zcela prožíval postavení člověka a plnil Otcův plán až do krajnosti. Jedná se o hluboké zřeknutí

⁶² Srov. RUIZ: op. cit., 284–285.

⁶³ Srov. tamtéž, 285.

⁶⁴ Srov. tamtéž, 285.

se sebe sama, ano o sebevyprázdnění, které je však proniknuto láskou a je výrazem lásky. Misionář kráčí stejnou cestou a má svůj cíl až u paty kříže“ (RM 88).

2.4.4 Velikonoční tajemství v životě apoštola

Vrchol Ježíšova poslání se nachází ve velikonočním tajemství. Boží moc se projevuje ve slabosti. Tímto je poznamenám i život apoštola. Pavlovi je řečeno: „Stačí, když máš mou milost; vždyť v slabosti se projeví má síla“ (2 K 12,9). Pavel tedy snáší své limity, protože jsou příležitostmi, ve které září sláva a moc Krista mrtvého a vzkříšeného, který je předmětem jeho kázání. Utrpením se podílí na tajemství Krista a na budování církve: „Proto se raduji, že nyní trpím za vás a to, co zbývá do míry utrpení Kristových, doplňuji svým utrpením za jeho tělo, to jest církev“ (Ko 1,24). To, co vypadá jako frustrace, je ve skutečnosti největší apoštolské dílo.⁶⁵ Podobně jako Ježíš i hlasatelé jeho evangelia musí počítat s pronásledováním, které je s jejich posláním spojeno. Jako Ježíš může být i apoštol násilně umlčen. Ale ne Boží slovo. „To je moje evangelium. Pro ně snáším utrpení a dokonce pouta jako zločinec. Ale Boží slovo není spoutáno“ (2 Tm 2,8–9).⁶⁶

Hlásání Ježíšovy radostné zvěsti má tedy probíhat v duchu jeho života, jeho velikonočního tajemství. Svatý Pavel ukazuje, že obsahu hlásání, kterým je ukřižovaný Kristus, má odpovídat styl, kterým se hlásá: „Ani já, bratři, když jsem přišel k vám, nepřišel jsem vám hlásat Boží tajemství nadnesenými slovy nebo moudrostí. Rozhodl jsem se totiž, že mezi vámi nebudu znát nic než Ježíše Krista, a to Krista ukřižovaného. Přišel jsem k vám sláb, s velkou bází a chvěním; má řeč a mé kázání se neopíraly o vemlouvavá slova lidské moudrosti, ale prokazovaly se Duchem a mocí, aby se tak vaše víra nezakládala na moudrosti lidské, ale na moci Boží“ (1 K 2,1–5). Tato slabost a prostota je zároveň spojena s odhodlaností, která se nevzdává, protože je podpírána Boží silou: „A proto, když nám byla z Božího slitování svěřena tato služba, nepoddáváme se skleslosti. Nepotřebujeme skrývat nic nečestného, nepočínáme si lstivě ani nefalšujeme slovo Boží, nýbrž činíme pravdu zjevnou a tak se před tváří Boží doporučujeme svědomí všech lidí. Vždyť nezvěstujeme sami sebe, nýbrž Krista Ježíše jako Pána, a sebe jen jako vaše služebníky pro Ježíše.“ (2 K 4,1–2.5). Pavel má starost o to, aby on jako hlasatel nezastiňoval poselství. Proto se brání lidské moudrosti, slovní obratnosti a rafinovanosti, „aby Kristův kříž nepozbyl smyslu“ (1 K 1,17).⁶⁷

⁶⁵ Srov. tamtéž, 301.

⁶⁶ Srov. BROŽ Vojtěch: Ježíš hlásá radostnou zvěst, in: Karmel 4 (2004) 1–6, 3.

⁶⁷ Srov. tamtéž, 2.

„V Novém zákoně se nikdy nevydává svědectví vlastním hodnotám, ať už lidským nebo duchovním, ale Bohu a jeho milosrdenství, Kristu a jeho vzkříšení, jeho přetvářející moci, která působí v lidech. Svědek nevydává svědectví tomu, co dělá pro Krista, ale tomu, co Kristus činí a zjevuje v jeho síle i slabosti. On, stále pouze on; zatímco svědek jedná v průzračnosti.“⁶⁸ Apoštol musí být průzračný a mít od sebe odstup, aby mohl zpřítomnit osobu, smýšlení a jednání Ježíše. Je to proces, který vyžaduje překonání sebe, smrt a vzkříšení.⁶⁹ Podle vzoru Ježíše, který nehlásá nic ze sebe, mohou jeho učenci hlásat jen to, co od něho přijali: „Odevzdal jsem vám především, co jsem sám přijal“ (1 K 15,3). Musí se nejprve stát učedníky, aby mohli být hlasateli. Musí předávat to, co není jejich. Žijí jakousi chudobu vůči slovu. Pavel prosí své věřící: „bděte na modlitbách a vytrvale se přimlouvejte za všechny bratry i za mne, aby mi bylo dáno pravé slovo, kdykoliv promluví“ (Ef 6,18–19). Zde se ukazuje paradoxní situace hlasatele, který předává, co není jeho.⁷⁰

„Misionář se musí 'vzdát sebe a všeho, co bylo do té doby jeho, a všem se stát vším' (AG 24): v chudobě, která ho činí volným pro evangelium, v odstupu vůči lidem a věcem ve svém okolí, aby se tak stal bratrem všech, ke kterým byl poslán, aby jim přinesl Krista Vykupitele. To je cíl, na který je zaměřena spiritualita misionáře: 'U slabých jsem se stal slabým. Pro všechny jsem se stal vším, abych stůj co stůj zachránil aspoň některé. A to všechno dělám pro to, abych ... získal podíl (v dobrech) evangelia' (1 K 9,22–23). Právě proto, že je 'poslán', prožívá misionář posilující Kristovu přítomnost, který ho provází v každém okamžiku života: 'Neboj se! ... protože já jsem s tebou' (Sk 18,9–10) a čeká ho v srdci každého člověka a každého národa“ (RM 88).

2.5 Jako jeho učedníci

Federico Ruiz upozorňuje na skutečnost, že když se dnes hovoří o apoštolském životě, chápe se obvykle pojem „apoštolský“ jako odvozený od slova apoštolát. Toto pojetí je ovšem zúžené a má negativní důsledky pro spiritualitu. Označení apoštolský život původně znamenalo život apoštolů, a to konkrétně vzhledem ke dvanácti apoštolům; tedy takový život, jaký byl život apoštolů. Takto chápaný apoštolát znamená povolání a kompletní existenci v následování Krista, ne pouze úkol nebo evangelizační aktivitu. Život apoštolů je oprávněně nabízen jako model celkové svatosti. Není charakterizován pouze

⁶⁸ Srov. RUIZ: op. cit., 293.

⁶⁹ Srov. tamtéž, 290.

⁷⁰ Srov. BROŽ Vojtěch: op. cit., 3.

kázáním a činností, ale harmonickou jednotou všech základních prvků, které tvoří živoucí syntezu evangelia. Jde o následující prvky:

- a) *vyvolení*: všechno začíná povoláním, Ježíš volá svobodně a bez našich zásluh;
- b) *společný život*: prožívají roky společného života, kdy mají účast na Ježíšově životě, tajemství a zkušenostech, na jeho osobním přátelství;
- c) *formace*: během společného života je prostor pro přímou formaci, kdy jim Ježíš předává obsah evangelia a snaží se je přetvořit podle svého Ducha;
- d) *vyslání*: po vzkříšení je Ježíš definitivně pověřuje a posílá hlásat evangelium;
- e) *živá a trvalá přítomnost*: Ježíš ujišťuje své apoštoly o své živé přítomnosti a účinné pomoci prostřednictvím svého Ducha až do konce časů.

Apoštolský život se proto nemůže zúžit jen na vyslání a s ním související úkoly; to představuje jen část toho, co Ježíš dělal se svými apoštoly. Abychom měli pravou apoštolskou spiritualitu, je třeba přijímat plný význam, který má apoštolský život v evangeliu.⁷¹ Na některé prvky se podíváme podrobněji.

Apoštolský život tedy začíná povoláním a „povolání učedníků je událostí modlitby; oni jsou takřikajíc zplozeni v modlitbě, v kontaktu s Otcem. Tím dostává povolání Dvanácti hluboce teo-logický smysl, přesahující všechno pouze funkční; jejich povolání vzchází z dialogu Syna s Otcem a v něm je ukotveno. Odtud je nutno chápat i Ježíšova slova: 'Proste proto Pána žně, aby poslal dělníky na svou žně' (Mt 9,38). Dělníky Boží žně nelze najít tak jednoduše, jako si zaměstnavatel hledá lidi: vždy musí být vymodleni, zvolení pro tuto službu Bohem samým. Tento teologický charakter se ještě zvyrazňuje, když Markův text říká: volá k sobě ty, které chtěl. Člověk ze sebe nemůže udělat učedníka sám – je to událost vyvolení, rozhodnutí vůle Páně, jež je zase ukotven a v jeho jednotě vůle s Otcem.“⁷²

Jsou povoláni „aby byli s ním“ (Mk 3,14), zve je k účasti na svém vnitřním životě dříve, než je poslal kázat, uzdravovat a vyhánět zlé duchy. Zve je, aby s ním sdíleli celý jeho život, a to i v těch nejobyčejnějších věcech.⁷³ „Viděli ho jak jí, jak odpočívá, ale zejména jak se chová k lidem. Viděli a slyšeli, co jim říká a jak jim to říká. Pozorovali, jak se chová k nemocným, viděli ale také, jakým způsobem se chová k lidem pyšným a mocným, jak řeší konfliktní situace, jak se chová k představitelům židovského národa, k náboženským představitelům židovské obce. Byli u toho, když se rozhodoval, hledal

⁷¹ Srov. RUIZ: op. cit., 288–289.

⁷² RATZINGER: Ježíš Nazaretský, 124.

⁷³ Srov. KODET: op. cit., 89.

Otcovu vůli, když zvažoval, co, kdy a jak dělat. Viděli, jak je zraněný nepřijetím a odporováním druhých, jak reaguje na nepřijetí od vlastní rodiny. A přestože často nerozuměli jeho myšlenkovým pochodům, přece jen v nich něco zůstávalo – byt' jen otazníky. Učili se mu rozumět a to, co pochopili, uváděli do života. Ostatně stejně jako křesťané všech dalších generací a stejně jako i my dnes. Učedníci byli také neustále svědky jeho misie, jeho uskutečňované touhy po spáse lidí.⁷⁴

Během bytí s ním musí ale projít ještě dalším procesem. „Musí od vnějšího společenství s Ježíšem dospívat k vnitřnímu, dalo by se říci. Zároveň tu však jsou proto, aby se stávali Ježíšovými vyslanci – právě ‘apostoly’ -, kteří jeho poselství ponесou dál, nejprve ke ztraceným ovcím domu Izraele, ale pak ‘až na kraj světa’. Být spolu a být posílán – na první pohled se to sice vylučuje, ale obojí zjevně patří k sobě. Oni se musí učit být s ním tak, že budou u něj, i když půjdou až na kraj světa. Bytí s ním obsahuje jako takové i dynamiku poslání, vždyť celé Ježíšovo bytí je poslání.“⁷⁵

Od začátku jsou určeni k poslání. Ježíš je vychovává jednak tím, že je vodí všude s sebou, takže mohou vidět vše, co dělá, a slyšet vše, co říká, jednak tím, že jim dává přesné pokyny, týkající se jejich budoucího poslání (srov. Mt 10,5–11,1). Ještě před Velikonocemi je posílá jakoby na zkoušku hlásat (srov. Mk 6,7–13). Při setkání se vzkříšeným Ježíšem se jim dostává nového pochopení jeho života a díla spásy. Porozuměli Písmu. Jejich poznání se stává jejich posláním. Ve všech evangeliích velikonoční zprávy o zjevení Zmrtvýchvstalého ústí do poslání učedníků (srov. Mt 28,19–20; Mk 16,15; Lk 24,45–48; J 20,21; Sk 1,8). Co viděli, o tom mají svědčit.⁷⁶

2.6 V poddajnosti Duchu

Jak být ve spojení s Kristem, jak se mu podobat? Je to právě Duch, kdo nás přetváří k jeho podobě. „Napojení na Ducha vytváří v povoláním duchovní postoj založený na pevné vnitřní struktuře osobnosti. Ta se vyznačuje trvalým požíváním plodů Ducha, jimiž jsou láska, radost, pokoj, shovívavost, vlídnost, dobrota, věrnost, tichost, sebevláda (srov. Ga 5,22). Sklízí se to, co se zaseto. Kdo zasíval v duchu, sklízí duchovní, věčný život (srov. Ga 6,8), který přináší povolánímu vědomí pokoje, celistvosti a životního dynamismu (srov. Ř 14,17). Tento vnitřní postoj doprovází vnější výraz, vyznačující se duchovní svobodou (srov. 2 K 3,17; Ř 8,2) a pevností (srov. 2 K 4,13; 5,6; 2 Tm 1,7), která se projevuje ve službě oživované láskou, vykonávanou s rozvážností a dováděnou do

⁷⁴ Tamtéž, 90.

⁷⁵ RATZINGER: Ježíš Nazaretský, 125.

⁷⁶ BROŽ Vojtěch: op. cit., 1.

konce pevností a silou (srov. 2 Tm 1,3). Tento praktický postoj je znamením pravého apoštolátu, neboť se ukazuje, že je dynamizován jenom Bohem skrze jeho Ducha. Potom všechny apoštolské činnosti jsou upřímná láska a Boží síla, čímž se projevuje kontemplativní přilnutí k Pánu a apoštolská rozhodnost. V té míře, jak povoláný roste v Duchu po vzoru Jana Křtitele (srov. L 1,80), nabývá postupně podoby autentického křesťana, který žije podle Ježíšových hodnot (srov. 2 K 3,3). Můžeme s apoštolem Pavlem říci, že Ježíšův Duch pak dokonce člověka přetváří k zářivé podobě samého Ježíše (srov. 2 K 3,18). A jak je povoláný naplňován Duchem, oplývá také duchovní radostí, která je trvalým projevem duchovního stavu člověka, jenž má Božího Ducha (srov. Sk 9,31; 13,52).⁷⁷

Redemptoris missio říká, že misijní spiritualita se projevuje „především naprostou poddajností vůči Duchu; zavazuje k tomu, nechat se jím vnitřně formovat, abychom byli stále podobnější Kristu. Nemůžeme vydávat o Kristu svědectví a zároveň v sobě neodrážet jeho obraz, který se v nás stal živým díky jeho milosti a působení Ducha svatého. Poddajnost vůči Duchu svatému zavazuje pak k tomu, přijmout dar síly a moudrosti, které jsou podstatnými rysy, právě této spirituality“ (RM 87).

Papež Benedikt XVI. mluví ve svém listu mladým o Duchu jako o „vnitřním učiteli“, který nás uvádí do tajemství Nejsvětější Trojice, který jediný nás může otevřít víře a dovolit nám, abychom v ní žili naplno. Nazývá ho Duchem lásky Otce a Syna, pramenem života, v němž jsme posvěcováni. Duch nás jakoby nutí do vztahů s druhými, zapaluje v nás plamen lásky a uschopňuje nás, abychom mohli působit jako misionáři Boží lásky. Duch nám dává statečnost potřebnou k hlásání evangelia. Přítomnost Ducha v nás přetváří naši osobu podle osoby Ježíše. Jeho plody jsou bohaté úměrně tomu, nakolik jsme schopni se otevřít jeho obnovující síle. Proto je důležité, aby ho každý z nás znal, navázal s ním vztah a nechal se jím vést.⁷⁸ Mocí svého Ducha v nás Kristus oživuje Boží lásku, která nás uschopňuje k tomu, abychom milovali své bližní a byli připraveni jim sloužit. Kristovými svědky můžeme být jen tehdy, když se necháme vést Duchem svatým, který je „hlavním činitelem evangelizace“ (srov. EN 75), je „hlavní osobou misie“ (srov. RM 21).⁷⁹

Redemptoris missio poukazuje na apoštoly, kteří přes svou lásku k němu Pána nedokázali pochopit a následovat na cestě utrpení a teprve, když byli přetvořeni Duchem, stali se odvážnými svědky Krista a hlasateli jeho slova (srov. RM 87). „Rovněž dnes je

⁷⁷ BROŽ Jaroslav: Duch svatý – princip duchovního života podle biblických pramenů, in: MKR Communio 4 (2005) 356–379, 378–379.

⁷⁸ Srov. Poselství Svatého otce Benedikta XVI. k XXIII. světovému dni mládeže, čl. 5.

⁷⁹ Srov. tamtéž, čl. 7.

misijní činnost těžká a komplikovaná podobně jako v minulosti a vyžaduje odvahu a světlo Ducha: prožíváme často drama křesťanského prvotního společenství, které vidělo, jak nevěrecké a nepřátelské síly 'se spolčují proti Pánu a jeho Pomazanému' (Sk 4,26). Jako tehdy je třeba i dnes modlit se o to, aby nám Bůh daroval odvahu upřímně hlásat evangelium, a je třeba zkoumat tajuplné cesty Ducha a nechat se jím uvést do celé pravdy (srov. J 16,13)⁸⁰ (RM 87).

Ježíš před nanebevstoupením apoštoly upozorňuje, že nemají nic podnikat, ale zůstat ve městě, dokud nebudou vyzbrojeni mocí z výsosti, tedy Duchem svatým (srov. L 24,49). Jako Ježíšův život a poslání i ten náš se dá uskutečnit pouze v Duchu svatém. Je třeba každý den o Ducha prosit, zvláště při rozhodování, učit se ho přijímat, dávat se mu k dispozici a nechat se jím vést. Prosbou o jeho vedení dáváme najevo, že nespolehneme jen na své síly.⁸⁰ „Každý z nás se může snadno míjet s tím, co Bůh v jeho životě zamýšlí, pokud se nenechá vést Duchem svatým.“⁸¹

Duch svatý uděluje zvláštní dary pro konání apoštolátu (srov. AA 3). Proto jsou všichni hlasatelé evangelia vyzýváni, aby „neustále a s hlubokou vírou a vroucností vzývali Ducha svatého a nechali se od něho prozřetelně vést, neboť on jim vnuká, jaký program mají sledovat, jaké akce podnikat a jak postupovat při hlásání evangelia“ (EN 75). „Součástí našeho lidského života v tomto světě je sice každodenní hledání i omyly, ale může jich být méně, jestliže člověk stojí o to, aby ho Pán vedl. Lépe pak může rozumět tomu, co Pán skutečně chce a co s ním zamýšlí. Jinak jsme ve velikém nebezpečí, že budeme do všeho příliš promítat sami sebe, svoje možnosti, svoje schopnosti, svoje způsoby myšlení, pouze svoje zájmy a potřeby. Je třeba, abychom to nenechali jenom na posouzení svého rozumu, ale dali prostor Božímu vedení.“⁸² Bůh sice může uskutečnit dílo spásy prostřednictvím koho chce, obvykle však raději působí skrze ty, kdo se nechají vést Duchem a jsou vnitřně tak spojeni s Kristem, že jako apoštol Pavel mohou říct: „Nežiji už já, ale žije ve mně Kristus“ (Ga 2,20; srov. PO 12).

2.7 Apoštolát – zdroj života a svatosti (apoštolská spiritualita)

Z toho, co jsme řekli, vyplývá, že evangelizace není v první řadě nějaká činnost, ale způsob bytí. Tento způsob bytí ale musí odpovídat „poslání misionáře hlásat evangelium

⁸⁰ Srov. KODET: op. cit., 92.

⁸¹ Tamtéž, 91.

⁸² Tamtéž, 91–92.

všem lidem.⁸³ Evangelizátor by tedy měl žít v souladu se vším, co dělá na poli evangelizace. Životní styl (spiritualita) má odpovídat poslání, které přijal a uskutečňuje.⁸⁴ To znamená žít v tajemství Trojice. Obecně je křesťanská spiritualita „vyjádřením zkušenosti vztahu s Bohem prostřednictvím Ježíše Krista v Duchu Svatém, a to ve formě specifického způsobu křesťanského života, modlitby a apoštolátu. Představuje osobní způsob následování Krista darováním sebe sama.“⁸⁵ Když mluvíme konkrétně o spiritualitě evangelizátora, pak je výchozím bodem Ježíš, poslaný Otcem, který přišel, aby dovršil plán spásy pro celé lidstvo. Jsme zváni prožívat tajemství Krista poslaného evangelizovat.⁸⁶

„Misijní spiritualita je tedy neustálým růstem v následování Ježíše Krista a v pomoci druhým, aby se též stali učedníky a rostli jako praví Ježíšovi následovníci. Následování a misie jsou podstatou celé misijní spirituality. Pod vedením Ducha, modlitbou a sebeovládáním bude misionář každodenně růst v následování Ježíše Krista. Z podnětu Ducha svatého se vydá hlásat všem Ježíšovu radostnou zvěst.“⁸⁷

Stefano De Fiores upozorňuje na postoj, který ohrožuje apoštolskou spiritualitu. Jedná se o rozdělování činnosti na vnitřní a vnější. Ukazuje, že Druhý vatikánský koncil překonal rozdělení mezi duchovním životem a apoštolátem tvrzením, že druhé je podstatnou součástí prvního: „křesťanské povolání je svou povahou také povoláním k apoštolátu“ (AA 2).⁸⁸ Nazývá to „dynamickou vizí křesťanské existence, protože misijní činnost není pouze vnější činností doplňující statické křesťanství. Být křesťanem znamená vycházet ze sebe a misijní zaujetí se musí nutně projevit u každého křesťana vnější činností, která realizuje jeho nejhlubší přirozenost. Věnujeme-li se Boží oslavě, a příchod jeho království patří plným právem do křesťanského života, není důvod znepokojoovat se praktikováním apoštolátu, jako by kradl čas patřící Bohu. Apoštolská činnost je způsob uskutečnění spojení s Bohem, podobně jako modlitba, kterou vykonáváme, abychom uskutečnili Boží vůli. Mimo to, že apoštolát je důsledkem křesťanské lásky a kontemplace Boha spásy, je také zprostředkováním svatosti, protože napomáhá příchodu Božího království a je pokračování Kristovy vykupitelské činnosti: je společenstvím s Bohem,

⁸³ ESQUERDA BIFET Juan: *Spiritualità missionaria*, in: PONTIFICIA UNIVERSITA URBANIANA: *Dizionario di missiologia*, Bologna: EDB, 1993, 481–486, 481.

⁸⁴ Tamtéž, 481–482.

⁸⁵ CONTRAN Neno: *Misijná duchovnosť*, in: KAROTEMPREL Sebastian (a kol.): *Následovanie Krista v misiách*. Príručka misiologie, Bratislava: Pápežské misijné diela, 2000, 99–104, 99–100.

⁸⁶ Srov. tamtéž, 99–100.

⁸⁷ Tamtéž, 104.

⁸⁸ Srov. FIORES: *op. cit.*, 37.

součástí kultu a formou účasti na Boží dynamice v dějinách (srov. 1 K 3,9; 1 Tm 3,2; 2 Tm 4,2; Ř 1,9).⁸⁹

V církvi tedy došlo po Druhém vatikánském koncilu k posunu chápání od pojetí „apoštolátu jako ‘předávání’ k apoštolátu, který dává prostor k setkání s Bohem, který je zdrojem kontemplace a pobídkou k dokonalosti.“⁹⁰ Křesťané se mohou setkávat s Bohem ne mimo spoji apoštolskou činnost nebo navzdory ní, ale v ní a dokonce i jejím prostřednictvím. Koncil, když mluví o uskutečňování svatosti v životě kněží, říká: „Apoštolské starosti, nebezpečí a svízele jim v tom nemají být překážkou, ale naopak je mají povznášet k vyšší svatosti, když z plnosti rozjímání živí a posilují svou činnost k potěše celé Boží církve“ (LG 41). Pastorační láska se jim má stát poutem dokonalosti, které stmelí v jednotu jejich život i činnost (srov. PO 14). A dále: „Svatosti dosáhnou kněží cestou sobě vlastní, a to tím, že budou upřímně, neúnavně a v Kristově Duchu zastávat své úřady“ (PO 13). Tady vidíme neoddelitelné prvky: svatost ve vykonávání služby, poddajnost Kristovu Duchu, upřímné a neúnavné darování se.⁹¹ Všem pak koncil říká: „Všichni křesťané se tedy den co den budou stále více posvěcovat v podmínkách, povinnostech a okolnostech svého života i jejich prostřednictvím, jestliže všechno přijímají s vírou z rukou nebeského Otce, spolupracují s Boží vůlí a také ve své časné službě projevují všem tu lásku, kterou Bůh miloval svět“ (LG 41).

Tedy nejen pro příjemce apoštolátu, ale pro samotného apoštola je apoštolská služba zdrojem milosti, zkušenosti a svatosti; a to zdrojem původním, ne pouze nějakým příležitostným.⁹² Pohled na apoštolát jako na prostředek posvěcení samého apoštola není důvodem k egoismu nebo zalíbení v sobě. Tím, že je apoštol prostředníkem, stává se prvním příjemcem milosti, kterou spravuje. Tím roste jeho láska, modlitba, schopnost velkodušného darování se. Tato zkušenost milosti se pak zase projeví v jeho službě. Z toho vyplývá, že apoštolát je činnost duchovní. Je to dílo Ducha, uskutečňované v Duchu, nejen nějaká pastorační nebo didaktická aktivita. Pastorační aktivity nestačí, aby přinesly plody svatosti v apoštolech a příjemcích apoštolátu.⁹³

Tato apoštolská služba je evangelní, když nese základní rysy autentické spirituality, jak už jsme je viděli v *Presbyterorum ordinis*, tedy je-li konána v Kristově Duchu, upřímně a neúnavně (srov. PO 13). Mnoho křesťanů dostává své nejlepší osvícení a podněty právě

⁸⁹ Tamtéž, 37–38.

⁹⁰ Tamtéž, 35.

⁹¹ Srov. RUIZ: op. cit., 288.

⁹² Srov. tamtéž, 287.

⁹³ Srov. tamtéž, 288.

ve službě víry a lásky. Tím, že se nasadí ve službě lásky, zrají v osobní svatosti, praktikování ctností, vnitřním životě a modlitbě mnohem lépe, než kdyby se soustředili výlučně na praktikování úkonů zbožnosti. Jejich duchovní rovnováha závisí z velké části na apoštolátu, který je přiměřený a je prožívaný teologicky. I vlastní povolání kněží a řeholníků se často živí a roste právě z apoštolské služby, když je přiměřená a zároveň od nich vyžaduje nasazení. Apoštolát, který je chápáný a realizovaný v evangelním smyslu, se stává opravdovou syntézou křesťanské svatosti a obsahuje všechno: bratrskou spolupráci, modlitbu, zkušenost Ducha, kříž a askezi.⁹⁴ „Pro misionáře plné zaangażování v misijní činnosti a všechno, co s tím souvisí na cestě k Bohu, je tím, co vede k lidské zralosti a svatosti. I když existují i jiné cesty k Bohu, pro misionáře je jí plné ponoření se do misie, jak říká encyklika *Redemptoris missio*: Misijní spiritualita církve je cestou ke svatosti.‘ (RM 90).“⁹⁵

K tomu je třeba dodat, že apoštolát nás neposvěcuje automaticky. „Apoštolát člověka posvěcuje za předpokladu, že to není jen výsledek naší svévole, ale odpověď na Boží volání. Jestliže je můj apoštolát jenom produktem mé seberealizace, a tedy tím, co si já vymyslím a dělám ze své síly, možná na úkor lidí kolem mě, pak mě samozřejmě od Krista spíše vzdaluje.“⁹⁶

2.8 Lásky – duše veškerého apoštolátu

Když koncil mluví o povolání ke svatosti a o tom, že se máme posvěcovat právě v podmínkách a okolnostech života a jejich prostřednictvím; ukazuje také cestu a prostředky této svatosti. Na prvním místě mluví o lásce. „Bůh je láska; kdo zůstává v lásce, zůstává v Bohu a Bůh zůstává v něm‘ (1 J 4,16). Bůh však vлил svou lásku do našich srdcí skrze Ducha svatého, kterého nám dal (srov. Ř 5,5); proto první a nejpotřebnější dar je láska, kterou milujeme Boha nade všechno a bližního pro Boha“ (LG 42). Lásky řídí všechny prostředky posvěcení, je jejich duší a dovádí je k cíli. Je tedy také duší apoštolátu (srov. LG 33; 42).

Vojtěch Kodet upozorňuje na posun důrazu, který udělal koncil, když označil lásku jako duší veškerého apoštolátu, zatímco předtím byla duší apoštolátu chápána modlitba. Koncil tak znovunastolil evangelijní primát lásky v křesťanském životě. Koncil tohoto vyjádření používá dokonce na dvou místech (LG 33; AA 3) a tím přemísťuje těžiště celé křesťanské spirituality do oblasti teologálního života, tedy do života víry, naděje a lásky. Je

⁹⁴ Srov. tamtéž, 281–282.

⁹⁵ CONTRAN: op. cit., 104.

⁹⁶ KODET: op. cit., 100.

to láska Boží, která vyvěrá z Božího srdce, a proto i ze svátostí, především z eucharistie. Je to tedy láska božského původu, láska, která je z Boha, kterou je Bůh sám (srov. 1 J 4,7–8). V ní můžeme růst, porosteme-li ve vztahu k Bohu, budeme-li se otvírat jeho Duchu, žít v poslušnosti vůči našemu Pánu.⁹⁷

Redemptoris missio mluví o apoštolské lásce, která je láskou Krista, dobrého pastýře, který zná své ovce, hledá je a dává za ně život (srov. J 10). Je láskou Krista, který miloval svou církev a vydal sám sebe za ni (srov. Ef 5,25). Tato láska až obětování života je to nejdůležitější, na čem vše ostatní závisí (srov. RM 89). Proto každý, kdo má „misionářského ducha, cítí horoucí Kristovu lásku k duším a miluje církev, jako ji miloval Kristus. Misionář je poháněn ‘horlivostí pro duše’, která je z jeho strany inspirována láskou Kristovou, jež se projevuje pozorností, něžností, soucitem, dobrotou, ochotou a zájmem o problémy lidí. Láska Kristova je velmi hluboká: On, ‘který věděl, co je v člověku’ (J 2,25), miloval všechny, nabídl jim přitom vykoupení a trpěl, když odmítali tuto spásu. Misionář je člověkem lásky: aby mohl každému bratru hlásat, že Bůh ho miluje a že on sám může milovat, musí misionář svoji lásku dokázat tím, že dá svůj život za bližního. Misionář je ‘bratrem všech’, nese v sobě ducha církve, její otevřenost a zájem o všechny národy a všechny lidi, především o ty nejmenší a nejubožejší. Jako takový překonává hranice a rozdělování podle rasy, kasty, ideologií: je znamením Boží lásky ve světě, lásky, která nikoho nevyklučuje ani nedává nikomu přednost“ (RM 89).

Bůh člověka miluje nezištně. Proto i věřící se mají s láskou obracet k člověku a milovat ho ze stejné pohnutky jako Bůh (srov. AG 12). Opět nám tu může být vzorem svatý Pavel: „Tolik jsme po vás toužili, že jsme vám chtěli odevzdat nejen evangelium Boží, ale i svůj život. Tak jste se nám stali drahými!“ (1 Te 2,8). Pavel VI. se v *Evangelii nuntiandi* ptá co je to za tak velkou přichylnost, která přesahuje vztah pouhého vychovatele. Přirovnává ji k otcovskému nebo ještě lépe mateřskému vztahu a dodává, že Bůh tuto přichylnost očekává od každého hlasatele evangelia (srov. EN 79).

Může se nám zdát, že žít takovou lásku je příliš těžké. Encyklika *Deus caritas est* nám připomíná, že láska k Bohu a k bližnímu není „nějaké zvenku přicházející ‘příkázání’, které by po nás chtělo něco nemožného, nýbrž vnitřní zakoušení darované lásky, lásky, která kvůli své vlastní povaze musí být následně sdílena druhým. Láska roste skrze lásku. Láska je ‘božská’, protože pochází od Boha a sjednocuje nás s Bohem, a prostřednictvím tohoto sjednocovacího procesu nás proměňuje v ‘My’, které překonává naše rozdělení a utváří z nás jedno, a to až do doby, kdy na konci Bůh bude ‘všechno ve všem’ (1 K 15,28)“ (*Deus caritas est* 18). Tuto lásku musíme napřed přijímat, abychom ji mohli

⁹⁷ Srov. tamtéž, 93–95.

dávat. Jejím původním zdrojem je Kristovo probodené srdce (srov. J 19,34), z tohoto pramene ji můžeme čerpat. Při pohledu na něho se učíme chápat, co je to láska; láska ve své nejradikálnější podobě. Před křížem můžeme nalézat cestu svého života a své lásky (srov. *Deus caritas est* 7; 12)

Postavení lásky k Bohu a k bližnímu na ústřední místo apoštolského života pomáhá překonávat dříve časté oddělování Boha a světa. Nadšení pro pozemské skutečnosti není proti lásce k Bohu, ale je prostředkem ke sjednocení s ním. Láska k Bohu má oduševňovat každý další cit, ne mu bránit.⁹⁸ „Ústřední význam, který má v NZ láska k bližnímu (srov. Ko 3,14; Ř 13,10; J 13,35; Mt 25,34–46), svědčí o nezbytnosti kontaktu s lidmi, jinak není naplňován základní úkol a evangelizační poslání přijaté od Pána. Proto křesťan činí s Pavlem základní rozhodnutí pro bližního a dává přednost setrvání na zemi, aby mu pomáhal k růstu ve víře, před blažeností věčného života s Kristem (srov. Fp 1,23–24).“⁹⁹ Důležité je, aby se člověk natolik zabýval záležitostmi Božího království, že dá starost o sebe i o majetek až na druhé místo. Ale nemůže oddělit lásku k Bohu od „ano“ k světu, protože právě toto „ano“ Bůh chtěl a Kristus uskutečnil. Svět se tak stává místem setkání s Bohem a místem zkušenosti o Boží stvořitelské a vykupitelské lásce.¹⁰⁰

Federico Ruiz nabízí následující definici apoštolátu: „vzájemná služba lásky pro hlásání Krista a budování církve“. Vychází z obrazu církve jako těla Kristova, jehož údy si navzájem slouží (srov. Ř 12,5). Z toho vyplývá, že být apoštolem neznamená být něčím víc, vždyť to jsou všichni křesťané, každý svým způsobem. Je to služba v rodině, ne jako mezi dobrodincem a příjemcem dobrodiní, ale jako mezi bratry. Vždyť pouze Bůh koná dobro aniž by někoho potřeboval.¹⁰¹ Apoštol je tedy zároveň i příjemcem apoštolátu druhých. Často ve svém apoštolátu více dostává než dává, Bůh mu dává světlo milosti prostřednictvím těch, kterým pomáhá. Tak se v jedné osobě spojují apoštol i příjemce.¹⁰² A všichni si mohou navzájem pomáhat ke spáse (srov. LG 7).

Vyjádření koncilu, že láska k Bohu a k lidem je duší veškerého apoštolátu (srov. LG 33), tedy může být klíčová formulace pro syntézu duchovního života. Sjednocuje různá vyjádření lásky: službu, modlitbu, hlásání. Přiblížení se lidem ve víře a lásce, jak se to uskutečňuje v apoštolátu, je zdrojem duchovní zkušenosti a setkání s Bohem. Nejen kvůli úmyslu, se kterým se to dělá, ale především protože skutečně nachází Krista v bratru

⁹⁸ Srov. FIORES: op. cit., 36.

⁹⁹ Tamtéž, 37.

¹⁰⁰ Srov. tamtéž, 37.

¹⁰¹ Srov. RUIZ: op. cit., 285.

¹⁰² Srov. tamtéž, 294.

a v událostech dějin, kterých se účastní. Apoštol se spojuje s Bohem, aniž by musel čekat na příští setkání v modlitbě. Z tohoto důvěrného spojení s Kristem v činnosti vyplývá jednota života, vlastní svatost apoštola, a to navzdory nevyhnutelnému rozptylování, nenadálým událostem, těžkostem a vztahům s lidmi.¹⁰³

2.9 Eucharistie

Koncil nám říká ještě další důležitou věc. Ukazuje čím živit tuto lásku, která je pro apoštolát nezbytná: „Svátostmi, zvláště svatou eucharistií, se dává a živí láska k Bohu a k lidem, která je duší veškerého apoštolátu“ (LG 33; srov. AA 3). Kněze zve, aby se živil ze stolu Písma a ze stolu eucharistie (srov. PO 18). Připomíná jim, že pastýřská láska vyvěrá nejsilněji z eucharistické oběti, která je středem a kořenem celého kněžského života. To, co se koná na oltáři, se má stávat jejich životem, proto mají hlouběji pronikat modlitbou do Kristova tajemství (srov. PO 14). Laikům říká, že jejich důvěrné spojení s Kristem, které umožňuje apoštolátní plodnost, se živí duchovními prostředky, z nichž zvláště vyzdvihuje horlivou účast na posvátné liturgii (srov. AA 4). Ze všech těchto prostředků se budeme zabývat zvláště eucharistií, která je zdrojem a vrcholem celého křesťanského života (srov. LG 11). Ostatní svátosti a také všechny církevní služby a apoštolská díla s ní souvisí a jsou k ní zaměřeny (srov. PO 5). Eucharistie je zdroj a vrchol veškerého hlásání evangelia (srov. PO 5). Jestliže se láska k Bohu a lidem živí zvláště eucharistií, je třeba, aby evangelizátor byl člověkem eucharistie. Eucharistie jako jednoduché znamení, které v sobě zároveň obsahuje plnost, pomáhá zjednodušovat a sjednocovat náš život.

Mezi evangelizací a eucharistií je hluboký vnitřní vztah. „Eucharistie je díkůvzdání, které odpovídá slavnostnímu a ústřednímu hlásání poselství evangelia. Kdyby věřící a kněží uměli slavit a žít památku Kristovy smrti a jeho vzkříšení, byl by jejich život po všech svých stránkách radostným a vděčným svědectvím spásy. Proto bude slavení eucharistie rozhodující pro budoucnost evangelizace. Právě se zřetelem na evangelizaci je církvi slíbena zvláštní přítomnost a asistence Pána. Tato přítomnost má vrchol v eucharistii: v komunitě, která děkuje za evangelium a žije v něm, takže její členové jsou živým evangeliem.“¹⁰⁴

Jan Pavel II. na příběhu emauzských učedníků ukazuje souvislost eucharistie s evangelizací. Učedníci, když poznali Pána, se ještě tu hodinu vydali na cestu (srov.

¹⁰³ Srov. tamtéž, 310.

¹⁰⁴ HÄRING Bernhard: Modlitba, in: FIORES Stefano De, GOFFI Tullo (ed.): Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 523–532, 529.

L 24,33). Když se člověk setká v eucharistii důvěrně s Kristem, nemůže si nechat zakoušenou radost jen pro sebe. Vzniká naléhavá potřeba vydávat svědectví a evangelizovat. Na konci každé mše dostává křesťan pověření, aby šířil evangelium (srov. *Mane nobiscum Domine* 24). „K takovému poslání nevybaví eucharistie pouze vnitřní silou, ale také – v určitém smyslu – plánem. Ona je totiž způsobem bytí, které přechází z Ježíše na křesťana a skrze jeho svědectví se šíří ve společnosti a v kultuře. Aby se to stalo, je nutné, aby si každý věřící v osobním i společném rozjímání osvojil hodnoty, které eucharistie vyjadřuje, postoj, které vnuká, životní předsevzetí, které vyvolává“ (*Mane nobiscum Domine* 25).

Díky eucharistii objevujeme obsah našeho hlásání v ucelené podobě. Eucharistie nám připomíná jedinečnost Krista a spásy, kterou završil za cenu své krve. Čím živější bude v našem srdci láska k eucharistii, tím jasnější nám bude náš misijní úkol: přinášet Krista, a to nejen jako nějakou ideu nebo etické učení, ale jako živou Osobu; úkol přinášet Krista, jediného Spasitele (srov. *Sacramentum caritatis* 86). „Není nic krásnějšího než být zasaženi, překvapeni evangeliem, Kristem. Není nic krásnějšího než ho poznat a jeho přátelství předávat jiným. Toto tvrzení nabývá na ještě větší intenzitě, máme-li na mysli eucharistické tajemství. Nemůžeme si nechat pro sebe lásku, kterou v této svátosti slavíme. Už svou povahou si vyžaduje, abychom ji odevzdali všem. To, co svět potřebuje, je Boží láska; setkat se s Ježíšem a uvěřit v něho. Proto eucharistie není jen zdrojem a vrcholem života církve, ale je i jejím posláním: autenticky eucharistická církev je církev misionářská. Také my máme umět s přesvědčením říkat svým bratřím: ‘Co jsme viděli a slyšeli, zvěstujeme i vám, abyste i vy měli s námi společenství’ (1 J 1,3). Opravdu není nic krásnějšího než se setkat s Kristem a hlásat ho všem. Ustanovení eucharistie předjímá to, co je jádrem Ježíšova poslání: on je od Otce poslaný, aby spasil svět (srov. J 3,16–17; Ř 8,32). Při Poslední večeři Ježíš svěřuje svým učedníkům svátost, která zpřítomňuje jeho oběť, v níž se v poslušnosti Otci obětuje za spásu všech. Nemůžeme přistoupit k eucharistickému stolu, aniž bychom se nechali vtáhnout do misijního pohybu, který vychází z Božího srdce se záměrem dospět ke všem lidem. Proto je misijní horlivost konstitutivním prvkem eucharistické formy křesťanského života“ (*Sacramentum caritatis* 84).

Eucharistie je pramenem i vrcholem evangelizace: „Z neustálého obnovování oběti kříže v eucharistii a z přijímání Kristova těla a krve čerpá církev nezbytnou duchovní sílu ke splnění svého poslání. Tak se eucharistie stává pramenem a zároveň vyvrcholením evangelizace, protože jejím cílem je společenství lidí s Kristem a v něm s Otcem a s Duchem Svatým“ (*Ecclesia de eucharistia* 22).

2.10 Ikona Trojice

Mluvili jsme o poslání, o Trojici, o lásce, o eucharistii. Zdá se mi, že všechno to, co zde bylo dlouze řečeno, se dá nalézt v ikoně Trojice od Rubleva. Při její kontemplaci může evangelizátor pronikat do vztahů lásky v Trojici, do poslání Syna a Ducha a do tajemství eucharistie. Ve společenství s Trojicí skrze eucharistii může nacházet sílu ke svému apoštolskému působení.

Rublev ve své ikoně dokázal postihnout srdce trojičního tajemství: láska jako zdroj jednoty tří božských osob a základ pouta mezi lidmi a Bohem. Vnitřní život Boha-Trojice nám byl darován prostřednictvím eucharistické oběti Božího Syna v Duchu svatém. Rublev to vyjádřil tím, že postavil kalich doprostřed stolu a tím i doprostřed celého stvořeného světa. Otec je původcem plánu spásy, který Syn a Duch budou uskutečňovat ve světě. Na ikoně pohledy Syna a Ducha „hledají“ pohled anděla, který představuje Otce. Pohled Otce je pramenem světla, které vyzařuje z tváří Syna a Ducha. „Hledáním“ Otcova pohledu vyjadřuje Syn poslušnost a podřízenost jeho spásné vůli, která dochází svého naplnění v eucharistickém poháru umístěném ve středu stolu. Ruka Syna směřuje náš pohled na kalich.¹⁰⁵ I hlava Ducha je lehce nakloněna směrem k postavě Otce. „Duch nepůsobí nikdy sám, ale vždy ve společenství života a lásky, které ho pojí s Otcem a Synem. Jeho poslání je neustále zpřítomňovat na oltáři světa prostřednictvím eucharistie bohatství tajemství Vtělení, smrti a Vzkříšení Otcova věčného Syna.“¹⁰⁶

Rublev uměl spojit tajemství Trojice a tajemství eucharistie. „Duch svatý, kromě toho, že hledí směrem k Otcovi, zaměřuje své oči také ke kalichu ve středu stolu, pro Rubleva byla eucharistie dílem celé Trojice: jako je Trojice místem setkání a sdílení lidí v Bohu, tak je eucharistie počátkem a obsahem tohoto setkání a tohoto sdílení. (...) Svět, znázorněný zde stolem-oltářem je takřka v objetí a zahalení Trojicí. (...) Uprostřed stolu umístil Rublev pohár s eucharistickou obětí. Eucharistie je tedy skutečným mystickým středem vesmíru: jak světa, tak člověka, který jej obývá. Když se člověk nabízí Bohu Otcovi skrze Krista v Duchu svatém jako oběť, on sám se stává eucharistií.“¹⁰⁷ Tajemství vyjádřené na ikoně nás zve, abychom ze svého života učinili ustavičnou oběť, kterou bychom odpovídali na sebedarování Boží, které Bůh Otec uskutečnil prostřednictvím Krista v Duchu

¹⁰⁵ Srov. CAZZAGO Aldino: Od viditelného k neviditelnému. Jedna skoro-meditace před Rublevovou Trojicí, in: MKR Communio 2 (2006), 208–223, 213–216.

¹⁰⁶ Tamtéž, 218.

¹⁰⁷ Tamtéž, 220.

svatém.¹⁰⁸ „Ze společenství s Trojicí skrze eucharistii bude naše bliženská láska čerpat sílu a moc k svému působení.“¹⁰⁹

Tak se nám v tomto jediném obraze propojují jednotlivé prvky. Dostáváme se opět do místa, odkud jsme v našich úvahách vyšli, do tajemství Trojice. Odtud vychází poslání evangelizovat a zde také evangelizátor nachází způsob svého bytí i své činnosti.

¹⁰⁸ Srov. tamtéž, 220.

¹⁰⁹ Tamtéž, 222.

ZÁVĚR

Východiskem našeho zkoumání evangelizace bylo tajemství Trojice. Viděli jsme, že v tomto tajemství má evangelizace svůj zdroj i svůj cíl. Zdroj, protože evangelium (dobrá zpráva) je radostná zvěst o spáse, kterou Bůh nabízí lidem. Otcův plán spásy se zjevuje skrze Syna a je završen v Duchu. Je to na prvním místě Bůh, kdo evangelizuje, kdo přináší tuto dobrou zprávu do světa. A je zároveň cílem, protože hlásáním této zprávy je lidstvo přetvářeno v Boží lid, Kristovo tělo, chrám Ducha, je přiváděno ke společenství s Trojicí.

V Trojici, v láskyplném vztahu božských osob, můžeme tedy objevovat povahu evangelizace. Vztahy v Trojici se navenek projevují jako poslání. Otec z lásky k světu posílá svého Syna, aby svět spasil. Syn toto poslání přijímá a přichází do světa. Své působení začíná hlásáním blízkosti Božího království a výzvou k obrácení. Blízkost království spočívá v jeho osobě, on sám je tou dobrou zprávou, v něm se uskutečňuje spása. Jeho poslání vrcholí smrtí na kříži a zmrtvýchvstáním, zde je nabídnuta Boží spása každému člověku. Po splnění poslání se Syn vrací k Otci a spolu posílají Ducha svatého, aby pokračoval v Ježíšově díle. Duch je hlavním činitelem a dovršením evangelizace. Působí v hlasatelích evangelia, které uschopňuje být Kristovými svědky, a také v jejich posluchačích, kterým otvírá srdce, aby mohli přijmout hlásané slovo.

Z poslání Syna a Ducha odvozuje svůj původ církev, proto je už svou podstatou misionářská. Zrodila se z hlásání a zároveň dostala hlásání jako úkol. Hlásání evangelia je jejím vlastním povoláním, nachází v něm svou nejvnitřnější totožnost. Na tomto úkolu církve se mají podílet všichni pokřtění, protože jsou křtem připojeni ke Kristu a dostávají tak podíl na jeho poslání. Církev vyzývá pokřtěné, aby při plnění svého poslání hleděli na vzor a předobraz církve - na Marii. Maria je tím, čím by církev měla být. Na jejím příkladu mohou křesťané vidět, co to znamená přijmout a žít poslání, od ní se mohou učit jejím postojům a svěřovat se její mateřské péči.

Ten, kdo evangelizuje, nachází tedy své místo v tajemství Trojice. Aby mohl plnit své apoštolské poslání, vstupuje do láskyplného dialogu s třemi božskými osobami. Snaží se sjednotit celý svůj život podle vůle Otce, žít ve spojení s Kristem a nechat se vést Duchem. Je povolán Pánem, aby byl s ním a měl účast na jeho vnitřním životě a zároveň je posílán do světa, aby byl jeho svědkem. Jako svědek musí mít od sebe odstup, aby byl schopen zpřítomňovat osobu a poselství Ježíše a svým působením ho nezastiňoval. Je poslán hlásat Krista ukřižovaného a vzkříšeného, proto se jeho působení uskutečňuje

v logice velikonočního tajemství. Pod vedením Ducha svatého poznává, jak konkrétně má své poslání naplňovat.

Evangelizace není v první řadě nějaká činnost, ale životní styl, který odpovídá poslání, které evangelizátor přijímá a uskutečňuje. Následuje Krista, který byl poslán evangelizovat, a tím se jeho apoštolské působení stává místem setkání s Bohem, zdrojem milosti, zkušenosti a svatosti. Prostředkem posvěcení a sjednocení jeho života je láska. Tato láska je vlita do srdce skrze Ducha svatého, vyvěrá z Božího srdce, je to láska, kterou je Bůh sám. Láskou k Bohu a k bližnímu evangelizátor překonává oddělování Boha a světa a svět se pro něj stává místem setkání s Bohem. Tato apoštolská láska se živí zvláště eucharistií. Mezi eucharistií a evangelizací je hluboký vnitřní vztah, protože ten, kdo se setkává v eucharistii důvěrně s Kristem, nemůže si nechat zakoušenou radost jen pro sebe, eucharistie ho „nutí“ přinášet Krista všem. Eucharistie je pramenem a vrcholem evangelizace.

Shrneme-li to, co bylo řečeno výše, do jedné věty, můžeme říci, že evangelizátor má žít v Trojici, podle vůle Otce, ve spojení s Kristem, pod vedením Ducha, v jednotě s církví, v lásce a z eucharistie. Nejde zde v podstatě o něco nového, jedná se o skutečnosti, které teoreticky většinou známe. A přesto způsob, jak prožíváme apoštolát a jak o něm mluvíme, často budí dojem, jako bychom o nich nevěděli. Je proto nezbytné, aby si je hlasatel evangelia stále připomínal a aby je především promeditoval v modlitbě. Nestačí pouze nastudovat informace, je zapotřebí si uvedený postoj osvojit kontemplací, protože v kontemplaci se stáváme tím, co kontemplujeme. Je tedy třeba, aby evangelizátor kontemploval tajemství Trojice a své místo v něm, což mu pomůže vyhnout se nebezpečí chtít stavět svůj apoštolát na sobě, na svých schopnostech nebo dosažených výsledcích. Zklamání, rezignace, ztráta horlivosti a naděje, často u těch „nejschopnějších“ apoštolů, ukazují, že se nejedná o samozřejmost, jak by se snad mohlo na první pohled zdát. Zvláště v situaci neúspěchu se projeví, z jakého zdroje evangelizátor opravdu žije. Apoštol musí být v tajemství Trojice hluboce zakořeněn, aby snesl odmítnutí a neúspěch. Být odmítnut v předávání toho nejcennějšího, co máme, ve svědectví tomu, čím žijeme, je zraňující, protože se to dotýká člověka v tom nejvnitřnějším, co má, v základu jeho existence. Apoštol se zde přibližuje velikonočnímu tajemství a právě proto musí přijmout za svou jeho logiku. Právě v neúspěchu je zvláštním způsobem spojen s Ježíšem ukřižovaným a z tohoto spojení čerpá sílu.

Když bude apoštol žít v tomto duchu, tak už není tolik důležité, jestli bude moci zvěstovat evangelium výslovně, tedy přímým hlásáním smrti a vzkříšení Ježíše Krista, nebo o něm bude svědčit „pouze“ svým životem. Bude to dělat podle potřeby konkrétní

situace, jak mu Duch dá poznat, co je v té chvíli správné. Svým působením bude přinášet do světa „radostnou zvěst“, která má moc uzdravit svět, proměnit život člověka. Není ani řečeno, že takto jeho hlásání všichni přijmou. Vždyť ani Ježíš nebyl všemi přijat. Důležité je, aby jednal v souladu se svým posláním a nechal na Pánu, jak s ním naloží.

Tímto přístupem se také nesnižuje odborná příprava, studium, lidské schopnosti, a námaha spojená s hledáním různých metod. To vše je důležité a je správné, že se tomu evangelizátor věnuje. Jen je třeba dbát na správné pořadí hodnot. V evangelizaci může Duch doplnit to, co chybí na přípravě a lidských schopnostech, ale odborná příprava a schopnosti nemohou nahradit chybějící působení Ducha.

To, co zde bylo řečeno o způsobu bytí evangelizátora, se týká každého, protože k apoštolátu jsou povoláni všichni křesťané. Zvláštním způsobem, dalo by se říci intenzivněji, se to pak dotýká těch, kteří této činnosti věnují většinu času.

Nejvíce nás o potřebě žít v Trojici, prožívat opravdovou apoštolskou spiritualitu přesvědčují příklady lidí, kteří takto žijí. A to jak svatí (zmiňovali jsme Marii a Pavla, ale patří sem mnoho dalších svatých všech dob), tak lidé, které můžeme potkávat v našem životě. Když se setkáme s někým, kdo žije v tajemství Trojice, vnímáme, že nepředává sebe, ale opravdu zprostředkovává Boží lásku. Známe ze zkušenosti, jaký velký může být rozdíl, když stejné slovo řeknou různí lidé. Jak je někdy účinné a jindy nikoliv. Jak obyčejné slovo může přinést velké povzbuzení, útěchu, pokoj, protože je to Boží slovo, které apoštol vyslovil pod vedením Ducha. A někdy dokonce už pouhá přítomnost takového člověka, aniž něco řekl, nám může pomoci přiblížit se k Bohu. Tento postoj nelze předstírat nebo si ho nějak uměle vytvořit. Lze jen vrůst do tajemství Trojice, prosit Ducha, aby nás připodobnil Synu, abychom spolu s ním mohli sjednotit svůj život ve vůli Otce. Můžeme odpovídat na Boží darování se, nabízet se jako oběť Otci, skrze Syna v Duchu svatém a tím se sami stávat eucharistií. Můžeme se svěřovat pomoci Panny Marie, aby nás učila být apoštoly, hlasateli radostné zvěsti, kteří přinášejí Boha do tohoto světa.

Chtěla bych ještě dodat, že jsem při své práci mohla znovu ocenit aktuálnost dokumentů Druhého vatikánského koncilu a uvědomit si, že nám mají stále co říci. Myslím, že v některých oblastech života je před námi ještě dlouhá cesta, než myšlenky těchto dokumentů prohloubíme a opravdu uvedeme do života.

Seznam zkratek

AA – *Apostolicam actuositatem*

AG – *Ad gentes*

EN – *Evangelii nuntiandi*

GS – *Gaudium et spes*

KKC – Katechismus katolické církve

LG – *Lumen gentium*

NZ – Nový zákon

PO – *Presbyterorum ordinis*

RM – *Redemptoris missio*

SZ – Starý zákon

Zkratky biblických knih jsou uváděny podle Českého ekumenického překladu bible.

Seznam použité literatury

Církevní dokumenty

BENEDIKT XVI.: Encyklika *Deus caritas est*, Praha: Paulínky, 2006.

BENEDIKT XVI.: Posynodální apoštolská exhortace *Sacramentum caritatis*, Praha: Paulínky, 2007.

BENEDIKT XVI.: Poselství Svatého otce Benedikta XVI. k XXIII. světovému dni mládeže, (ze dne 20. července 2007), <http://tisk.cirkev.cz/res/data/014/001685.doc>, (27. 2. 2008).

Bible. Písmo svaté Starého a Nového zákona (včetně deuterokanonických knih), Český ekumenický překlad, Praha: Česká biblická společnost, 1995.

DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Dekret o misijní činnosti církve *Ad gentes*, (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, 459–507.

DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Dekret o apoštolátu laiků *Apostolicam actuositatem*, (ze dne 18. listopadu 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, 379–413.

DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Pastorální konstituce o církvi v dnešním světě *Gaudium et spes*, (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, 173–265.

DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Věřoučná konstituce o církvi *Lumen gentium*, (ze dne 21. listopadu 196), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, 29–100.

DRUHÝ VATIKÁNSKÝ KONCIL: Dekret o službě a životě kněží *Presbyterorum ordinis*, (ze dne 7. prosince 1965), in: Dokumenty II. vatikánského koncilu, Praha: Zvon, 1995, 299–337.

JAN PAVEL II.: Encyklika *Redemptoris misio*, Praha: Zvon, 1994.

JAN PAVEL II.: Encyklika *Ecclesia de eucharistia*, Praha: Karmelitánské nakladatelství, 2003.

JAN PAVEL II.: Apoštolský list *Mane nobiscum Domine*, Praha: Česká biskupská konference, 2004.

Katechismus katolické církve, Praha: Zvon, 1995.

KONGREGACE PRO NAUKU VÍRY: Instrukce ohledně některých aspektů evangelizace, Praha: Sekretariát ČBK, 2007.

PAVEL VI.: Apoštolská exhortace *Evangelii nuntiandi*, Praha: Zvon, 1990.

Ostatní literatura

BALTHASAR Hans Urs von: Pravda je symfonická, Praha: Vyšehrad, 1998.

BALTHASAR Hans Urs von: Maria, Praha: Skriptum, 1993.

BROŽ Jaroslav: Duch svatý – princip duchovního života podle biblických pramenů, in: MKR Communio 4 (2005) 356–379.

BROŽ Vojtěch: Ježíš hlásá radostnu zvěst, in: Karmel 4 (2004) 1–6.

BUČKO Ladislav: Na ceste k oslobodeniu. Základy misiologie, Nitra: Spoločnosť Božieho Slova, 2003.

BUHLMANN Walbert: Apoštolát, in: FIORES Stefano De, GOFFI Tullo (ed.): Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 27–35.

CAZZAGO Aldino: Od viditelného k neviditelnému. Jedna skoro-meditace před Rublevovou Trojicí, in: MKR Communio 2 (2006) 208–223.

CONTRAN Neno: Misijná duchovnosť, in: KAROTEMPREL Sebastian (a kol.): Nasledovanie Krista v misiách. Príručka misiologie, Bratislava: Pápežské misijné diela, 2000, 99–104.

ESQUERDA BIFET Juan: Spiritualità missionaria, in: PONTIFICIA UNIVERSITA URBANIANA: Dizionario di missiologia, Bologna: EDB, 1993, 481–486.

FEDERICI Tommaso: Pneumatologický základ misií, in: KAROTEMPREL Sebastian (a kol.): Nasledovanie Krista v misiách. Príručka misiologie, Bratislava: Pápežské misijné diela, 2000, 46–53.

FIORES Stefano De: Apoštolská spiritualita, in: FIORES Stefano De, GOFFI Tullo (ed.): Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 35–39.

HÄRING Bernhard: Modlitba, in: FIORES Stefano De, GOFFI Tullo (ed.): Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 523–532.

KAROTEMPREL Sebastian: Kristologické a soteriologické základy misií, in: KAROTEMPREL Sebastian (a kol.): Nasledovanie Krista v misiách. Príručka misiologie, Bratislava: Pápežské misijné diela, 2000, 35–45.

KODET Vojtěch: Marta a Marie trochu jinak, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 2007.

LOPEZ-GAY Jesús: Spirito Santo, in: PONTIFICIA UNIVERSITA URBANIANA: Dizionario di missiologia, Bologna: EDB, 1993, 475–479.

NUNNENMACHER Eugen: Evangelizzazione, in: PONTIFICIA UNIVERSITA URBANIANA: Dizionario di missiologia, Bologna: EDB, 1993, 245–252.

- RATZINGER Joseph: Ježíš Nazaretský, Brno: Společnost pro odbornou literaturu – Barrister & Principal, 2007.
- RUIZ Federico: Le vie dello Spirito. Sintesi di teologia spirituale, Bologna: EDB, 1999.
- SANNA Ignazio: Tajemství velikonoční, in: FIORES Stefano De, GOFFI Tullo (ed.): Slovník spirituality, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1999, 994–1004.
- SOUČEK Josef Bohumil: Řecko-český slovník k Novému zákonu, Praha: Ústřední církevní nakladatelství, 1973.
- SPEYR Adrienne von: Služebnice Pána, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1993.
- SPEYR Adrienne von: Člověk před Bohem, Kostelní Vydří: Karmelitánské nakladatelství, 1998.
- TESTA Emanuele: Bibbia e missione, in: PONTIFICIA UNIVERSITA URBANIANA: Dizionario di missiologia, Bologna: EDB, 1993, 65–69.
- WOLANIN Adam: Trojičný základ misií, in: KAROTEMPREL Sebastian (a kol.): Nasledovanie Krista v misiách. Príručka misiológie, Bratislava: Pápežské misijné diela, 2000, 25–33.

Anglická anotace

Title: The Theological Nature of Evangelism and its Meaning for the Spiritual Life of the Evangelist

The principal aim is to research the theme of Evangelism from point of view of its theological nature and spiritual significance for the life of the Evangelist.

The first part is an enquiry of the theological nature of Evangelism in the light of Holy Writ and to present records of the sacrament and the theological reflection thereon. The basic premise is the secret of the Holy Trinity: the Father's plan of redemption and the mission of the Son and the Holy Spirit.

The second part endeavours to apply the results of research of the theological nature of Evangelism to the spiritual life of the Evangelist, considering how the Evangelist should live his life and how his spiritualism might appear. The basic premise is again the secret of the Holy Trinity and consideration of the role played by the evangelist in this secret.

Key words: Evangelism, spiritualism of the Evangelist, the Holy Trinity, redemption, mission.